

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 93

Kasım 2021

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel

Web Sorumlusu: Can Deniz Balkaya, Ramazan Derin

Web Teknik Destek: Burak Sarı

Sosyal Medya Sorumlusu: Dilek Başar Açlan

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden.....	1
Twitter’da Neler Oluyor?.....	3
Festivalden Bana Kalanlar	10
8. Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali Açılış Söyleşisi-1. Oturum.....	14
Bir Festival Daha.....	29
Özneliğimi Yok Sayamazsın.....	33
Eğitim Bir Tedavi Midir?.....	35
Aklama ve Karalama Aparatı Olarak Nöroçeşitlilik	40
Oyumu Herkes Gibi Kullanmak Hakkımdır, Öteleme	49
Görme Engelli Bir Bebek, Ebeveynlerine Sesleniyor-8	51
Ezberleri Bozmak	55
Bu Yalnızlığı Ben Seçmedim.....	58
Google Drive Masaüstü	60

Editörden

Merhaba dostlar,

Özel sayımızdan sonra hızımızı alamadık ve özel sayı tadında bir sayı hazırladık.

“#KörlerBuradaGörseliAçıkla” demekten dilimizde tüy bitti. Hala görsellerine açıklama eklemeyen ve çeşitli bahanelere sığınanlar var. Peki talebimiz açıklama eklenmesinden mi ibaret? Bu sorunun yanıtı Meral Sözen’in köşesinde.

Biz yine festivalledik. Akşam söyleşileriyle, stantlarımızla tarihe silinmez bir iz bıraktık. Festival sürecine baştan sona emek veren Dilek Başar Açlan, heyecanını köşesine taşımış.

Akşam söyleşileri demişken bu yıl festival, dergimizin ev sahipliğinde güzel bir söyleşi ile başladı. Düşün, Sorgula, Üret kolektifi ve Merhaba Spektrum ekibinin katılımıyla gerçekleştirdiğimiz söyleşinin birinci oturumunu Yelda Erdoğan ve Canan Çam Yücel’in deşifresi ile sayfalarımıza taşıyoruz bu ay.

Tek festivalleyen biz değildik. Engelsiz Filmler Festivali’ni Gülcan Altun yorumuyla okuyoruz.

Avukatımız Sevgi Mart Göcen “Özneliğime dokunamazsın” diyor. Uyarısını dinlemeniz şiddetle tavsiye edilir.

Eğitim bir tedavi midir? Hazan Özturan’a kulak veriyoruz.

Yaşanan her olayda failin psikolojisinin bozuk olduğu dile getirilir. Genellikle faili aklamak için kullanılan bu bahanenin nöroçeşitlilere yönelik ayrımcılığı nasıl derinleştirdiğini, A_normal_norm'un kaleminden okuyoruz.

2021 yılındayız ve hala körlerin tek başına oy kullanma hakkı güvence altında değil. “Oyumuzu herkes gibi kullanana kadar mücadele edeceğiz” diyor Nurşen Korkmaz.

Görme engelli bebeğimiz büyüdü ve son kez ebeveynlerine sesleniyor Canan Çam Yücel'in kaleminden.

Belki de ezbercilik vardır bilinçsizliğin kökeninde. Konuk yazarımız Cevdet Hıncal'ın bu konuda söyleyecekleri var.

Bir diğer konuk yazarımız Habil Bozkurt ise “Bu yalnızlığı ben seçmedim” diyor.

Dosya paylaşımlarının vazgeçilmezlerinden olan Google Drive kullanımını Ramazan Derin anlatıyor.

Bu aylık bizden bu kadar. 2021'in son sayısında görüşmek üzere.

Twitter’da Neler Oluyor?

Meral Sözen

meralsozen1@gmail.com

Sayı: 93, Kasım 2021

Birinci Bölüm

Körler burada, eşitlikçiler nerede?

“Körler burada, görseli açıkla!” diyeli neredeyse bir yıl olacak. Bu harekete aldığımız ve alamadığımız karşılıkları düşündüğümde fark ediyorum ki en çok ben aydınlandım. Başlangıçta yalnızca bugüne kadar savunduğumuz hak temelli ve eşitlikçi yaklaşımın somutlaşmış bir örneğiymişken, şimdilerde ise bunun bizim varlığımızın toplum tarafından kabul edilme veya inkar edilme meselesi olduğunu düşünüyorum.

Biz bu çağrıya başladığımızda çoğu kişinin böyle bir yöntemin varlığından dahi haberleri olmadığını ve nasıl yapacaklarını bilemediklerinin farkındaydık. Hala da çoğu kişi bilgi sahibi değildir, evet. Bu kapsamda çok fazla bilgilendirici içerik hazırladık, paylaştık. Her ne kadar elimde bilimsel bir istatistik olmasa da şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki bu konuda sonradan bilgi sahibi olanların çok azı ne yapması gerektiğini, nasıl yapacağını ve daha da önemlisi bunu neden yapması gerektiğini anladı. O yüzden bu satırlarda “Körler burada, görseli açıkla” derken tam olarak neden bahsettiğimizi anlatmak istemiyorum. Çünkü konu bilgisizlik değil.

Şaşıracığınızı umarak bu konuda karşılaştığım saçmalıklardan örnekler vereyim biraz. Bu çağrıyı kendi hesabımdan paylaştığım ilk zamanlarda, “Böyle bir şey olduğunu hiç bilmiyorduk. Bu çok muhteşem bir bilgi. Bugünden sonra ben de açıklama yazacağım. Herkes yazmalı zaten...” gibi yüksek tepkiler alıyordum. Datça Belediyesi de bunlardan biriydi ve hiçbir paylaşımında uygulamadı. Asıl olay da bu ki böyle diyenlerin ancak binde biri paylaşımlarında bunu tutarlı bir şekilde uyguluyor.

Başka bir kullanıcı tipi de var ki, ne demek istediğinizi soruyor, anlamaya çalışıyor, bilgi veriyorsunuz ve hiçbir şey olmamış gibi devam ediyor. Ben buna hiç anlam veremiyorum mesela, gerçekten anlamıyor mu? Anlamadıysa “Anlamadım” demek bu kadar zor mu? Belki de ben biraz fazla safımdır, ne dersiniz? Nasıl yorumlamalıyız?

Gerçi bir de kendilerine defalarca uyarı yapıldığı halde ölüm sessizliğinde olanlar var. Ekrem İmamoğlu mesela, 1+1 Express mesela... Size sürekli bir şey deniyor, hiç mi merak etmezsiniz?

İstanbul Büyükşehir Belediyesi basın sözcüsü durumundaki Murat Ongun ısrarla bizi yok sayarken; aynı belediyenin birimi olan İSKİ, daha en başından ne istediğimizi öğrenmeye çalıştı ve o gün bugündür tüm sosyal medya paylaşımlarında körlerin de var olduğunu göz önünde bulundurarak paylaşım yapıyor. İSKİ'nin anlayıp yapabildiği ama diğerlerinin anlayamadığı şey nedir sizce?

Resmi kurumların dışında, eşitlikten söz açılınca mangalda kül bırakmayan hesaplardan birine “Körler burada, görseli açıkla” diyorum ve nasıl yapılacağını da videolu bir anlatımla ekliyorum. Bilgilendirici video 1500 kez izleniyor. Paylaşım sahibinden hiçbir tepki yok. Durumu görüp anlayanlardan biri, paylaşılan görsel hakkında bilgi veriyor ve paylaşım sahibi dahil yüzlerce kişi bu açıklayıcı yanıtı beğeniyor ve teşekkür ediyor. Burada bir tuhafılık yok mu?

Tuhafılıklar bitmiyor, bu çağrımızı paylaşmış herkesten destek isteyen çok takipçili bazı hesapların kendi paylaşımlarına açıklama eklemediğini biliyor muydunuz? Peki, Kafa Radyo'nun bu talebi dile getiren takipçilerini önce engellediğini, gelen tepkiler üzerine özür dilediğini, sonrasında göstermelik bir süre erişilebilir paylaşım yapıp yeniden körleri yok saydığını biliyor muydunuz? Bir süre erişilebilir paylaşım yapıp övgü ve teşekkürleri aldıktan sonra sebepsizce bu işi bırakanlar arasında ne yazık ki Açık Radyo da var.

Bir de “Ben unutuyorum, siz hatırlatın” diyenler var. Elbette unutulduğu olabilir ve biz de hatırlatırız ama on paylaşımın sekizinde unutuluyorsa sizce bu makul mü? Eğer unutuluyorsa, zor geliyorsa veya vakit bulunamıyorsa demek ki eşitlik meselesi hiç anlaşılammış, erişilebilirliğin ikinci sıraya alınabilecek bir konu olmadığı, temel bir hak olduğu içselleştirilememiş. Kapsayıcılık ilkesini öncelikler listenizde başa koyamıyorsanız, kusura bakmayın ama ayrımcı olduğunuz gerçeğini kabul etmek zorundasınız.

Peki doğrudan engelli çalışmalarının içinde olup da erişilebilirliğe önem vermeyenlere ne diyebiliriz? Türkiye Körler Federasyonu mesela. “Basına ve kamuoyuna” diyerek bir paylaşımda bulunuyor ve körleri muhatap almıyor. Hemen durumu bildiriyor ve “Körler burada, görseli açıkla” diyorum. Sonra ne oluyor dersiniz? Hiçbir şey olmuyor. Evet, hiçbir şey olmuyor. İnanabildiniz mi? Yaptığımız işten hiç mi haberiniz yok?

Açıklamasız görsel paylaşan körler var bir de. Evet, bu da var!

“İşte bu, kanıksanmış sağlamcılıktır” deyince canlar sıkılıyor sonra.

Yazdıklarını bazen erişilebilir yapıp bazen yapmayanlar var bir de. Unutma değil de konuya göre seçiyor gibiler. TİP örneğın Engelliler Haftası temalı paylaşımındaki görselle açıklama yazmış, onun dışındaki konularda gerek görmemiş. “Ne de olsa şuradaki üç beş körden ne olacak?” diye düşünmüş herhalde. Bir de ideolojik olarak yakın hissettiğim birkaç parti ve örgüt hesabı var. Diyorlar ki “Her zaman yazamayabiliyoruz, bazen vakit olmuyor, mümkün olmuyor” falan filan... Hayırdır yoldaşlar? Ne o, devrim falan yapıyordunuz da çok kritik bir anda saniyelerle mi yarışıyordunuz?

Bunlar yalnızca bir çırpıda aklıma gelenler. Ben anlamakta güçlük çekiyorum, eğer varsa kabul edilebilir bir tarafı siz bana açıklayın lütfen.

Ben paylaştığı görselleri erişilebilir hale getirmeyenleri, hele ki bu konuda bilgi sahibiyse, dümdüz şöyle okuyorum: Körler varmış, beni ilgilendirmiyor. Benim paylaştıklarım körler için değil. Ben körleri tanımıyorum, varlıklarını kabul etmiyorum, eşit erişim haklarını tanımıyorum ve saygı duymuyorum. Körler bilmese de olur. Körler burada olmasa da olur, hatta daha iyi olur. Ben sağlamcı ve ayrımcı bir insanım...

Bakın burada açık açık ayrımcılık yapan ve bunda bir sorun görmeyen insanlardan hiç bahsetmiyorum bile. Belki başka başka konularda fikirlerine değer verdiğimiz insanlardan bahsediyorum. Geldiğimiz noktada ben de bu insanlara değer vermiyorum. Bile bile bir grup insanın varlığını ve eşit erişim hakkını yok sayan paylaşımlardan, her kim için ve hangi ideoloji adına olursa olsun, utanç duyuyorum. Şimdilik bu insanlara son bir sözüm daha olacak. Yarın, öbür gün sakat hareketi anaakımlaştığında sözde eşitlikçi pozlarımızla erişilebilirlik nutukları için

sıraya gireceğinizden şüphem yok. O gün geldiğinde bizler veya bizden sonraki körler şunu diyecek: “Hepiniz oradaydınız ulan!”

İkinci Bölüm

Körler de burada, görseli açıklayanlar da!

Paylaştığı görsellere açıklama ekleyen hesaplar arttıkça, eşit bir yaşamı birlikte kuracağımıza dair inancım da katlanarak artıyor. Akışta karşıma çıkan rastgele bir Tweet, “Bu fotoğraf her şeyi özetliyor” diyor ve hemen ardından fotoğrafta ne olduğu ekran okuyucu tarafından seslendiriliyor. Burada yaşadığım hissi tarif etmek isterim. Bahsedilen konunun ne olduğunu bilmenin ötesinde de bir anlamı var bunun. Konu ne olursa olsun, ben bir yandan da şöyle bir mesaj alıyorum: Sen buradaki paylaşımın muhatabısın. Sana ulaşmak önemli. Eşit koşullarda birlikte yaşayabiliriz...

Eşitlikçi söylemlerini kararlı bir eylemliliğe dökebilmiş kişi ve grupların varlığı, başka tür lüsünün mümkün olduğunun açık seçik bir kanıtı oluyor. Tutarlı bir biçimde bu iradeyi gösteren kurumsal hesaplardan BSMTV ve Velvele ilk aklıma gelenlerden. Yanı sıra pek çok eşitlik iddiasındaki hesabın yapamadığını kişisel hesaplarından yapanlar da var ki onlarla karşılaştığımda alışılmış olanın çok ötesinde gündemler oluşuyor. Biz daha resmi bir kurumun sözde kamuoyu duyurusuna açıklama alamazken, yazılacak açıklamaların taşınması gereken standartları sorguluyor, tartışmaya açıyorlar. Bir anda seviyenin bu kadar yükselmesi baş döndürücü değil mi?

Şimdi burada en çok karşılaştığım sorulardan cevap verebildiklerimi cevaplamak, bazılarını da tartışmaya açmak istiyorum.

Bence bir mazeret değil ama açıklama eklemedeki en büyük güçlük neyin nasıl ifade edileceğinin bilinmemesi. Ne kadar detay vermeliyiz? Renkleri tek tek belirtmeli miyiz? Ne uzunlukta olmalı? Benzetmelere yer verilmeli mi? Bir körün görsellik algısı nasıldır ve betimlemeler ona ne ifade eder?

Bu sorulara cevap olarak tüm paylaşımlar için ortak birtakım kurallardan bahsetmek yanlış olur. Ancak açıklama eklemekteki temel amacımızı ve prensipleri ortaya koyarsak, pek çok farklı durumda uygulanabilecek bir yaklaşım oluşturabiliriz.

Öncelikle paylaştığımız fotoğrafın ne olduğu ve paylaşılma amacı büyük ölçüde belirleyici olacaktır. “Açıklama kısmına ne yazayım?” diye kendi kendinize sorduğunuzda hemen ardından şunu sormalısınız: “Ben burada neyi göstermek istiyorum?” Bir etkinliğin konusunu ve katılım bilgilerini paylaşıyorsanız, açıklamaya bunu yazmanız yeterli. Ayrıca bir anlamı olmadığı sürece arka plan rengi, yazı stili gibi detaylara gerek yok. Ortada özel bir afiş tasarımı varsa o takdirde gerekli olabilir. Bir görseli açıklamak demek, gözün gördüğü her ne varsa eksiksiz olarak anlatmak mıdır? Hiç sanmıyorum. Yine de betimlenen görsel ünlü bir ressamın tablosuysa söz gelimi, oradaki her detay anlamlı olabilir. Burada görselin ihtiva ettiği kompozisyonu kavramış olmak ve bunu aktarma biçimine karar vermek betimleyicinin inisiyatifine kalıyor. Masanın üzerinde uyumakta olan kedinizin fotoğrafını çektiniz diyelim. Sizin burada göstermek istediğiniz şey nedir, buna karar vermeniz gerekiyor. Göstermek istediğiniz şey kedinin masayı ortalamış olarak yayılıp yatması ise bunun söylenmesi yeterli. Kedinin rengiyle masa örtüsünün desenleri arasında ilginç bir uyum oluştuysa, masa örtüsüne dair detaylar da dahil edilmeli; bir yandan da arka plandaki pencereden kar yağışı görülüyorsa, bu da fotoğrafa bir nitelik katıyor demektir. Ama arka plandaki duvarda asılı gümüş rengi saatin o sırada üçü gösteriyor olmasının, herhangi bir bağlamı yoksa, yazılması gereksiz bir detay olabilir. Yani siz odakta olmasa bile duvardaki saatin o fotoğrafa bir şey kattığını düşünüyorsanız betimlemenize dahil edersiniz, asıl göstermek istediğinizle bir ilgisi olmadığını düşünüyorsanız dahil etmezsiniz. Burada kendi kendime içine düştüğüm bir sorun var yalnız. Şöyle ki fotoğrafı paylaşan kişinin önemsiz bulunduğu ancak bana göre önemli olabilecek bir detay olabilir. Şu aşamada bunu denetleyebilecek bir çözüm aklıma gelmiyor. Bunun çözümünün nerede ne varsa her şeyi yazmak olduğunu düşünmüyorum çünkü. Bu bir soru işareti olarak burada dursun.

Çevrim içi bir etkinliğin duyurusunu yaptıktan sonra görselde Zoom bilgilerini paylaşp açıklama kısmına da, “Görselde etkinliğin Zoom bilgileri vardır” yazıldığına tanık olmuş biri olarak elimizde böyle sorunlar olmasından da inceden bir haz duyduğumu söylemeliyim.

Biz “Ne kadar detay verilmeli?” sorusuyla ilgilenirken “Bu kitabı okumayan kalmasın” yazan bir paylaşımın açıklamasında “Fotoğrafta kitabın kapak görüntüsü var” yazıldığını fark

ediyor ve bu işi yapmış olmak için değil de gerçekten ne anlama geldiğini kavrayarak yapanlara bir kez daha saygı duyuyorum.

Şu ana kadar “Görünen her detay verilmeli mi?” sorusundan bahsettik ama bunun tam tersi bir problemimiz de var. Yani görselde bulunmayan detaylar. Örneğin şöyle bir açıklama hatalı olur, “Geçen yaz tatilinde çektiğim bu fotoğrafta, doğum günüm olduğu için neşeyle dans ediyorum.” Fotoğrafi görenlerin bilmediği detaylar neden açıklamaya ekleniyor? Ya da “Arka planda üşendiğim için bir türlü düzenleyemediğim dağınık bir kitaplık görüntüsü var.” Şimdi biz fotoğrafta ne olduğunu mu dinliyoruz yoksa fotoğraftakilerin hikayesini mi?

Buradan geçmek istediğim ve önemli olduğunu düşündüğüm bir diğer prensip de yazılan açıklamaların mümkün olduğunca öznellikten uzak olması gerektiği. Örneğin, “Trafikte kalmış araç görüntülerinin olduğu çirkin bir İstanbul manzarası” Bu manzaranın çirkin olup olmadığına kim karar veriyor? “Çok güzel bir ev, sevimli bir kedi, iç karartıcı bir oda, yakışıklı bir adam...” Bu tür ifadelerden kaçınmak gerekiyor. Yine burada da sonradan tartışmak üzere bir kenara koymak istediğim bir sorum var. Aynı görüntüye bakan iki kişinin dahi tam olarak aynı şeyi gördüğünün garantisi yokken hangi nesnellikten bahsedebiliriz? Tam bir nesnellik felsefi olarak mümkün mü? Olmayacak bir şeyi amaçlamak bizi yapay bir aktarıma götürür mü?

Çok az rastlamış da olsam bir başka durum daha var ki bu konuda son kararımı henüz vermedim. Alternatif yazma alanının amacı dışında kullanılması. Bilindiği gibi oraya ne yazıldığından, yazan kişinin dışında yalnızca ekran okuyucu kullananların haberi oluyor. Bu bir gereklilik mi? Neden böyle bir uygulamaya gidilmiş pek anlam veremiyorum ama körler arası gizli bir iletişim ağı da oluşturulabilir buradan. Benim karşılaştığım örneklerde görsel açıklanırken veya açıklandıktan sonra kişinin kendi duygu ve düşüncelerini yazması gibi bir durum olabiliyor. Söz gelimi “Bu fotoğraf benim için çok değerli çünkü şimdi hayatta olmayan yakın bir dostum tarafından çekilmişti” gibi bir bilgiyi gerçekten bilmemiz gerekiyor mu? Bir başka amaç dışı kullanım ise yazarın post modern bir edebi eser diliyle anlatım sürecini yazıya dahil etmesi. “fotoğrafta çok ilginç bir masa var. Bunu anlatması benim için gerçekten çok güç. Masa gibi değil de siz daha çok bir tür sehpa gibi düşünün oldukça küçük ama bir yemek masası gibi çevresinde dört tane sandalye var. Umarım güzel anlatabilmişimdir...” gibi bir açıklama, kişiye isteği dışında fazladan bilgi sunuyor ve bence şık değil. Betimleme yazılırken anlatıcının kişisel yorumlarını katması edebiyatta olağan bir durumken buradaki işte ne kadar doğru peki?

Yani betimlediğimiz görsel her ne olursa olsun yorumu alımlayıcıya bırakmalıyız diye düşünüyorum. Onun yerine yorumlamak bir yönüyle de sınır aşımı oluyor çünkü. Bu durumu biraz daha açarsam çok farklı bağlamlarla da karşılaşabiliriz. Örneğin Tweet metninde “Harika bir tablo” yazıyor ve görsel var. Açıklamaya geldiğimizde şöyle başlıyor: “Salvador Dali’nin bu tablosunda...” Şimdi herhangi bir gören o tabloyu zaten tanıyorsa ressamını da biliyor olabilir veya olmayabilir. Bir kör de o tabloyu biliyor veya bilmiyor olabilir. Burada o tabloyla ilk kez karşılaşan köre bir tür pozitif ayrımcılık yapılıyor. Neden? İlk bakışta lehimize de görünse eşitlik bozuluyor. Bunu biraz günlük yaşamdaki kimi insanların körle olan dayanışmasında ipin ucunu kaçırmaya şeker atıp bir de karıştırmaya kalkmasına benzetebiliriz. Bu türden ihlaller her ne kadar iyi niyetli olsa da istem dışı bilgiye maruz bırakma şeklinde bir tür taciz hissi de yaratabilir.

Bir açıklama metninin sonunda, “Daha da anlatırdım ama karakter sınırı yüzünden şimdilik bu kadar” yazdığında ne hissedeceğimi bilemiyorum. Evet çok sempatik görünüyor ama bir yandan da bir amaç aşımı algılıyorum. Belki de ben abartıyorumdur, ne dersiniz? Belki müthiş bir ilkesellik ortaya koyuyorumdur, belki de insanları profesyonelleştirmeye çalışıyorumdur. En iyisi birlikte düşünelim, birlikte tartışalım.

Burada akademik kapsamı çok genişletilebilecek ve entelektüel tartışmalara kapı aralayabilecek olan bir konuya giriş yapmaya çalıştım. Bunları gündemimize getiren, umudumuzu ve direncimizi artıran tüm körlere ve kör olmayanlara teşekkür ederim. Dayanışmayla...

Festivalden Bana Kalanlar

Dilek Başar

Açlan

dilek.basar55@gmail.com

Sayı: 93, Kasım 2021

Merhabalar EEEH Dergi okurları. Bu ayki yazımda geçtiğimiz günlerde 8.'sini düzenlediğimiz Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali'ni anlatmak istiyorum sizlere. Kiminiz bu heyecana bizlerle aynı anda ortak oldunuz. Kiminiz ise bu harika festivali benim satırlarımdan okuyor olacaksınız.

Öncelikle festival hazırlıklarımıza başlamadan önce bir komite oluşturmamız gerekiyordu. Eh ne de olsa artık bazılarımız birkaç yıldır komitede çalışıyorduk. Yeni sesler ve yeni nefesler gerekiyordu festivalimize. Aramıza daha önce festival komitesinde çalışmamış tazecik kanlar da eklenince "Artık çalışmalara başlamak için hazırız" dedik ve sıvadık kollarımızı hep birlikte.

Festival hazırlıklarını konuşmak için ilk toplandığımız zamanı hatırlıyorum da hepimiz ne kadar heyecanlıydık o gün. Kolay bir organizasyonun altına girmemiştik. Hepimiz bunun farkındaydık. Herkes bir heyecanla mikrofonu kapıp "Bu yıl neler yapsak" diye önerilerde bulunuyordu. Fikirlerin havada uçuştığı bir gündü. Fikirlerimiz güzeldi ama öncelikle bu yılki tamamız ne olacaktı, bunu belirlememiz gerekiyordu. Her yıl için bir tema bulmak da hiç o kadar kolay değildi.

Bu yıl çok farklı bir festival hayal ettik. "Üç gün üç ayı tamamız olsun ve stantlarımızı da bu temalar çerçevesinde açalım" diye kararlaştırdık. Geçtiğimiz aylarda Dr. Engin Yılmaz'ın hazırladığı Sağlamlık Buluşmaları oturumlarını takip edenler olmuştur. Bu oturumlardan biz de çok keyif almıştık. Bu yıl sağlamlığa vurgu yapan bir tamamız olsun istedik. Madem ki üç gün için de farklı temalar ve stantlar planlıyoruz, o zaman festivalimizin genel teması "Sağlamlığa inat farklılıklarını yaşat" olsun dedik hep birlikte. Çünkü sağlamlıca zihniyete karşı katedecek bir hayli yolumuz ve söyleyecek çok sözümüz vardı. Nihayet tamamızı belirleyebilmiştik. Temamızı belirleyince festivalimizin yarısını halletmişiz gibi gelir bana hep. Bir de tamamızla ilgili Ayşe ve Turgay Gümüş çifti bizler için bir şarkı hazırlayınca, iyice heyecanlandık bir an önce Ekim ayı gelsin diye.

“İşimiz tüm bunlarla bitti mi?” dersiniz, ben size “Daha yolun başındaydık” derim. Yapacağımız o kadar çok iş vardı ki ilk başta insanın biraz gözü korkmuyor desem yalan olur. Geçen yıl hayata geçirdiğimiz festival sitemizi Uğur Gürbüz’den tekrar bu yıl için düzenlemesini istedik. “Şurayı şöyle yapalım, bunu da ekleyelim” diye Uğur’u kaç kere telefonla aramışızdır sayısını bile hatırlamıyorum. Uğur, festival sitemizi bizler için yeniden oluşturdu. Çok güzel bir site oldu. Girip incelemiyerseniz çok şey kaçırdığınızı söyleyebilirim. Ziyaret etmek isteyenler için festival sitemizin adresi: www.festival.engelsizerisim.com

Festivalimizi bu yıl da ikinci kez online olarak Zoom üzerinden gerçekleştirdik. Temmuz ayına kadar hep aramızda konuşuyorduk “Acaba yüz yüze yapabilir miyiz?” diye. Baktık ki pandemi koşullarında yüz yüze yapamayacağız, “Yine insanlara sesimizi duyurmalıyız” dedik. Geçen yıldan da deneyimli olduğumuz için online festival konusunda, hiç zorlanmadık süreci kabul etmekte.

Tüm hazırlıklar yaz boyunca devam etti. Hepimiz tatile falan çıktık ama festival hazırlıklarıyla da ilgilenmeyi bırakmadık. Eylül ayına geldiğimizde bizim hazırlıklarımız neredeyse tamamlanmıştı. Artık Ekim ayına kadar son rötuşları yapmamız gerekiyordu. Komitede iş bölümü yapıp tüm hazırlıkları tamamladık. Festivalin en yorucu olduğu zaman, son iki haftadır. Hepimiz festivale konsantre olup neredeyse başka bir şey düşünemeyiz. O ara kafamın yine hazırlıklarla meşgul olduğu bir anda eşim “Kestiğin limonu nereye koydun?” diye sorunca, “Televizyonun üstüne” demişim. Ben bile gülmüştüm kendime o cevaptan sonra.

Bu yıl toplam 18 stant ve dört tane akşam söyleşisi yapıldı. Tüm bu stantları ve akşam söyleşilerini biz hazırlamış olsak da her bir standı ve akşam söyleşisini keyifle takip ettim. Dört gün boyunca, istenirse her alanda erişilebilirliğin sağlanabileceğini gördüm.

Festivalimizi dergimizin ev sahipliğinde Merhaba Spektrum ekibi ve Düşün, Sorgula, Üret kolektifi ile ortak hazırlanan “Öznelerin söz sahibi olması ve perdeleme” konulu söyleşiyle açmıştık. O akşam bir taraftan kızımız Ela Hipatya ile ilgilenmeye çalışıp programı da hiç kaçırmadan dikkatli bir şekilde takip ettim. Her bir konuşulan konu da “Aaa evet, bunu da yapıyorduk” dedim. Benim için çok önemliydi bu söyleşi. Kendimize bile itiraf etmekte zorlandığımız birçok örnek detaylıca paylaşıldı. Çok şey öğrendiğimi söyleyebilirim.

Ertesi gün uyandığımdaya, içimde çok tatlı bir heyecan ve biraz da burukluk vardı. Yüz yüze yaptığımız festivallerde, yemek standı için birçok eşya hazırlayıp götürürdüm. Bu yıl da yine maalesef götürmeyecektim stantta kullanacağım malzemelerimi. Neyse ki geçen yıldan alışkın olduğum için çok sürmedi bu burukluk benim için. Bu yıl da balonlarımızı göklere kadar çıkaramayacaktık ama biz yine hep birlikte Zoom'da toplanıp haykırdık erişilebilirlik sözümüzü sizlere.

Stantlarımızın ilk gününde, daha önceden çok fazla deneyimim olmadığı halde medya standında görevliydim. Tabii orayı tek başıma götürmeyeceğimi de biliyordum. Sevda abla standa destek verince bayağı bir rahatladığımı söyleyebilirim. O gün bir de ana Youtube kanalımızla tüm stantları gezdim. Etkinliklerin biri bitiyor, diğeri başlıyordu. Adeta bir şölen havasındaydı tüm stantlar. İlk günün teması “erişilebilir sanat, medya, bilişim ve dijital çözümler” idi. Her bir standın etkinliğinde bulunmak çok keyifliydi. O günün akşamında da “Medyada engellilik” konulu Selen Doğan tarafından hazırlanmış bir söyleşi yapıldı. Söyleşinin her bir cümlesi çok değerliydi.

İkinci günün teması, “erişilebilir sağlık, spor ve beslenme” idi. Stantlarımız, Engin Yılmaz'ın yarı maraton koşusuyla başlamıştı. O gün biz Boğaziçi'ne gidemedik ama Engin abi, bizlerin yerine de oradaydı. Erişilebilirlik sözümüzün yer aldığı dövizleri tek tek kaldırarak erişilebilirlik sözümüzü söyledik yine hep birlikte. İkinci gün beslenme standında görevli olduğum için maalesef diğerk stantları gezemedim. Bu sene, beslenme standında kiminizin tatma fırsatı bulunduğu kek, pasta veya börek yapmadık. Elif Ünver Çırpan'la birlikte daha sağlıklı yiyecekler hazırladık. Sağlık ve spor stantlarının içeriklerinde ise birbirinden farklı konular işlendi. O günün akşamında da hepimizin çok yakından tanıdığı, genelde bir yemek yapacaksa ilk onun tariflerine baktığımız Şef Arda Türkmen bizlerle oldu. Arda Bey'le harika bir söyleşi gerçekleştirdik. Bir de Elif ile gündüz beslenme standında Arda Bey'in tariflerinden yaptığımız yiyeceklerin görsellerini de paylaşınca, ortam daha da sıcacık oldu.

Üçüncü günün temasını da “erişilebilir gündelik yaşam pratikleri” olarak belirlemiştik. O gün daha çok geçmiş yıllarda açtığımız stantlarımıza yer verdik. Sadece evcil hayvan bakımı standımız yeniydi bu sene. Hayvanlardan korksam da insanların deneyimlerini dinlemek keyifliydi. Ben o gün de ana canlı yayında stantları ziyaret ettiğim için, tüm stantlardaki etkinlikleri izleme fırsatım oldu. Marangoz standına Amerika'dan Leslie Dickson adlı kör bir kadın konuğumuz katıldı. Bu arada bize yurt dışı bağlantılarımızda destek olan Ali Çolak'a, buradan da teşekkür etmiş olayım.

Son günün akşamında ise “Sağlamcılığa inat farklılıklarını yaşat” söyleşisi yapıldı. O akşam Yüzümle Mutluyum Derneği’nden konuklarımız vardı. Ortak noktalarımızı konuştuk. Bu söyleşimizle de festivalimizi tamamlamış olduk.

Bu yıl da yine bizim için ayrı bir yere sahip olan festivalimizi geride bıraktık. Yepyeni insanlar tanıdık ve birbirinden farklı konuları ele almaya çalıştık. Ben sizlere festivali kendi pencereden anlatmaya çalıştım. Ne kadar anlatsam da inanın az kalır. Çok daha fazlası için www.festival.engelsizerisim.com sitesini ziyaret etmenizi öneriyorum.

Bir sonraki yıl, umuyorum ki yüz yüze yapacağımız 9. Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali’nde görüşmek üzere.

8. Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali Açılış Söyleşisi-1. Oturum

Deşifre Edenler: Yelda Erdoğan, Canan Çam Yücel
yeldaerdogan34@gmail.com

canancam@gmail.com

Sayı: 93, Kasım 2021

Merhaba değerli EEEH Dergi okurları. Bildiğiniz gibi Engelsiz Erişim Derneği her yıl Ekim ayında Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali düzenliyor. Bu yıl ise “Sağlamcılığa İnat Farklılıklarını Yaşat” temasıyla 8. Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali düzenlendi. Her akşam farklı konu ve konuklarla söyleşilerin gerçekleştirildiği festivalin açılış söyleşisi ise EEEH Dergi ekibi, Düşün, Sorgula, Üret kolektifi ve Merhaba Spektrum ekibi iş birliği ile gerçekleştirildi. Burak Sarı ve Canan Çam Yücel moderatörlüğünde yürütülen söyleşinin konusu “öznelerin söz sahibi olması ve perdeleme” şeklinde iki başlıkta toplandı. Söyleşinin ilk oturumunda Merhaba Spektrum ekibinden Vin, İlhan ve Alaz konuk olarak yer aldılar ve bu iki başlığa ilişkin görüşlerini paylaştılar. Derginin bu sayısında söyleşinin ilk oturumunda konuşulanları bulabilirsiniz.

Burak Sarı: Vin seni tanıyabilir miyiz kısaca?

Vin: Ben Vin, 21 yaşındayım, otistiğim. Merhaba Spektrum’un kurucusuyum, ilk siteyi açan kişiyim. Arkadaşlarımla beraber Twitter ve site üzerinden aktivizm yapıyoruz otizm üzerine, genellikle nöroçeşitlilik ve otizm üzerine konuşuyoruz.

Burak Sarı: İlhan sana verelim sözü, seni tanıyalım.

İlhan: Ben İlhan, 18 yaşındayım, ben de otistiğim. Birkaç sene önce otizm teşhisi aldım, sonrasında işte diğer otistik arkadaşlarla tanışıp beraber Merhaba Spektrum’u kurduk. İlk başta Vin o siteyi geliştirmişti zaten, sonrasında bize adadı biraz onu ve hep beraber bir şeyler yapıyoruz şimdi. Benim yaptığım şeyler bunlar. Üniversiteye hazırlanıyorum. Hayatım düzenli bir şekilde devam ediyor, çok heyecanlı bir şey yok.

Burak Sarı: Alaz?

Alaz: Merhaba herkese. Ben Alaz, 23 yaşındayım, ben de otistiğim. Ben Merhaba Spektrum'a kurulduktan bir süre sonra katıldım ve çok gerçekten mutluyum katıldığım için. Çünkü birlikte bir sürü şey yapmaya çalışıyoruz. Gerçekten çok büyük bir eksiklik var otizm alanında, bilgi eksikliği genel olarak. Bunu gidermeye çalışıyoruz. Ben Siyaset Bilimi okudum, Dil Bilimi okudum ama bunlarla alakalı şeyler çok yapmıyorum; garsonluk yapıyorum, aşçılık yapıyorum, çocuk bakıyorum, dil dersi veriyorum, çevirmenlik yapıyorum; bir sürü iş, ne iş yaptığım belli değil asla. Ve aynı zamanda da LGBT aktivizmi ve otistik aktivizmiyle uğraşıyorum.

Burak Sarı: Ben de o zaman kısaca kendimden bahsedeyim. Ben de Burak Sarı. EEEH Dergi yazar ve editörüyüm. Aynı zamanda Engelsiz Erişim aktivistiyim. O zaman yavaş yavaş başlayalım arkadaşlar. Öncelikle ben böyle bir etkinlikte görev aldığım için çok mutluyum. Aslında hem bir taraftan da biz bizyiz diyebilirim. EEEH Dergi zaten yıllardır faaliyetine devam ediyor. Bunun yanı sıra yaklaşık iki yıldır da Düşün, Sorgula, Üret kolektifi yine Engelsiz Erişim içerisinde devam ediyor çalışmalarına. Ve zaten Düşün, Sorgula, Üret kolektifinde biraz orada yaptığımız düşünsel beyin fırtınaları sonrasında da biz farklı engel grupları, farklı ötekileştirilen gruplar, nöroçeşitlilik üzerine yoğunlaşmak istedik. Ve biraz da şans oldu, bu bağlamda karşımıza Merhaba Spektrum ekibi çıktı. Ben, biz bizyiz diyorum Çünkü onları da bizden kabul ediyorum, bizim de dergimizde zaten köşeleri var. Biz bu süreçte gözlemlediğimiz en temel şeylerden birisi yaşadığımız sorunun ve ötekileştirmenin neredeyse birebir benzeşmesi. Bu nedenle, "Sadece körler açısından olayı irdelemeyelim, iki tane başlık seçelim ve bu başlıkların bize yansımalarının ne olduğunu anlatalım" dedik. Birinci bölümde otistiklerin açısından irdeleneceğimiz olayı, ikinci bölümde körlerin açısından. Burada da bizi en çok zorlayan şeylerden ikisini seçtik; birisi bizim kendimize de yaptığımız bir eziyet bir taraftan. Bunlardan birincisi şu; öznelerin dinlenilmemesi, öznelerin özne olarak görülmemesi, onların adına başkalarının karar vermesi, kendi hakları, kendileri üzerinde söz sahibi kabul edilmemeleri. Bunu biz, örneklerini de birazdan göreceğiz zaten, çok fazla yaşıyoruz. Otistik arkadaşlar da, zaten özellikle Twitter'ı takip ediyorsanız, fazlaca yaşıyorlar. İkincisi de otistiklerde "maskeleye" olarak adlandırılıyor, sevgili Alaz'ın da hatta bir yazısı var EEEH Dergi'de bunun üzerine. Bizde de aslında benzer şekilde, yani mesela kör birisi ama görenmiş gibi davranması. Bu nedendir,

bunun nedenleri nedir, bunun zararları nedir? Bu iki başlık üzerinde konuşacağız. Şimdi sözü arkadaşlara ileteceğim. Öncelikle ilk başlığımız ben “öznelerin söz sahibi olması” olsun istiyorum. Ne diyorsunuz arkadaşlar, hanginiz konuşmak istersiniz bu konuda?

İlhan: Öznelerin söz sahibi olması konusunda, aslında bu konuda söylenebilecek çok fazla şey var. Çünkü hem bunu engelleyen çok fazla etmen var hem de bunun oluşabilmesi için ideal bir ortama ihtiyaç var biraz da. Engellilik konusunda zaten hepimizin, gerçekten yani hepimizin, hiçbir engel fark etmeksizin, çok çok yaşadığı bir durum, dinlenilmemek ve daha ziyade anne-babalarımızın dinlenmesi, ya bizim durumumuzla ilgili uzman olduğunu söyleyen kişilerin dinlenmesi veya doktorların dinlenmesi, başka kişilerin dinlenmesi. Böyle insanların kafalarında bir önem skalası var ve genellikle engelli kişilerin kendileri bayağı geride düşüyor bu skalaya ve o yüzden sözleri neredeyse hiç dinlenilmiyor. Otizm konusunda bizim deneyimleme şeklimiz şu şekilde. Bize genellikle hem inanılmıyor yani otistik olduğumuz konusunda. Bu yüzden bir şey söyleme hakkımız da yokmuş gibi davranılıyor. Aynı zamanda yani yıllardır otizm konusunda, neredeyse bu konuda Türkiye’de konuşan insan sayısı çok çok az veya direkt olarak Türkiye’de yaşamaya devam eden insan sayısı neredeyse yok. Bu yüzden, bu çok garip karşılandığı için insanlar bayağı sert tepki verebiliyorlar. İşte “Siz bizim durumumuzu anlamıyorsunuz. Biz aileler çok kötü durumdayız ve siz garipsiniz ve sizin ne dediğinizi anlamıyoruz. Bu yüzden dinlememiz mümkün değil sizi.” Bu tarz şeyler oluyor. Yani kendimiz bir şekilde başa çıkmaya çalışıyoruz. Sitemiz var, sitemizde en azından kimse bize bağırıyor, kimse bize bağırmadığı için sitede yazıyoruz, öyle şeyler yapıyoruz. Ama yani anladığım kadarıyla hepimiz, kim olduğumuz fark etmeksizin, bir engelimiz varsa bundan etkileniyoruz ve sözümüz değersiz görülüyor ve otistikler olarak bu da yaşadığımız bir şey bizim de.

Alaz: Bir şeyler ekleyeceğim eğer uygunsa. Yani otizm alanında özellikle nörogelişimsel bir engel olduğu için ve bizim direkt beynimizin işleyişini etkilediği için biz yetkin olamazmışız, kendi hayatımız hakkında karar veremezmişiz gibi bir şey oluyor. Otistik olduğumuzu bilen insanlar tarafından bize böyle, nasıl denir, bilemezmişiz, anlayamazmışız gibi... Çünkü beynimizin çalışma biçimi bu. Ve beynimizin çalışma biçimi otistik olmayanlara göre azınlıkta kaldığı için anlaşılıyor, hastalık olarak, eksiklik olarak vesaire hep görülüp inşa ediliyor. Ve o yüzden her yaptığımız, mesela çocukken özellikle, otistik çocukların kendi bedenleriyle ilgili, kendi yapmak istedikleri istemedikleriyle ilgili karar vermesine izin verilmiyor. Bu, çocuk için

çok önemli bir şey de olsa, duyuşsal olarak ilgi alanı için, Şu için bu için, çocuk için çok önemli bir şey bile olsa, hayatımızda böyle vereceğimiz en küçük kararlardan en büyük kararlara kadar ya da “Bize otizimli değil, otistik deyin” falan gibi taleplerimize kadar kendi hayatlarımız, kendi bedenlerimiz ve yapmak istediklerimiz vesaire üzerinde yetkin olamazmışız, biz bilemezmişiz gibi ya da kaç yaşında olursak olalım hep çocukmuŐuz gibi bir algı var. Ve bunu yıkmak için aslında otizm özelinde her beyin türü, her beyin iŐleyiŐi, bir insanın biliŐsel engeli de olabilir otizmin yanında, fark etmeksizin herkesin özerkliği vardır. Herkes kendi hayatı hakkında, kendi bedeni hakkında, kendi yapmak istedikleri ve istemedikleri hakkında söz sahibi olabilmelidir. Ne olursa olsun bunu bence anlatmaya çalışmamız gerekiyor. Ya da mesela otistik olmayan bir çocuk ya da otistik olduğu bilinmeyen bir çocuk “Ben o tiŐörtü değil, bu tiŐörtü giyeceğim” dediğinde, “Tamam” diyecek olan insanlar, aynısını otistik bir çocuk, insan ya da yetişkin talep ettiğinde bunu problem davranış olarak addedebiliyorlar. Yani bizim bir şeyi “İstemiyorum, hayır” falan deme Őansımız da olmuyor genelde, özellikle özel eğitim sistemlerinde ya da tıbbi psikiyatrik bağlantılarda. O yüzden çok boyutlu bir konu gerçekten.

Burak Sarı: “Çöküş” olarak adlandırıyorşunuz sanırım ama ailelerin ya da özel eğitimcilerin saldırganlık gibi algıladıkları ve yargıladıkları çeşitli davranışlar aslında kendinizi yani ilgili kişinin kendisini ifade etmesine izin verilmemesi üzerine gerçekteŐen davranışlar olduğunu düşünüyorum ve bu nörotipik bir insana yapıldığında da zaten o tepkiyi görecek yani görmesi de gerekiyor bana göre. Ama işte bunu nöroçeşitli birisi yaptığında, direkt oraya bağlamak... Bu konuda ne diyorsunuz?

Vin: Mesela konu biz olduğumuzda biz bazı şeyleri daha farklı Şekilde dışarıya aktarabiliyoruz ve özellikle davranış bizde iletişim demek çoğu zaman. Ama bu nörotipikler ya da genel olarak işte Alaz’ın dediği gibi o bağlantılarda öyle anlaŐılmıyor, iletişim olarak anlaŐılmıyor; otomatikman aŐırı problematik, aŐırı davranış problemi olarak anlaşılıyor. Mesela bir çocuğun AVM’ye gittiğinde bağırması ya da genel olarak rahatsız olması davranış problemi olarak algılanıyor. Ama aslında orada o çocuk duyuşsal iŐlemesinden dolayı acı çekiyor olabilir ve bunu da o karşıdaki kişinin istediği Şekilde aktaramıyor olabilir. O yüzden bizi dinlememelerinin bir nedeni de bence bizi dinlemek için spesifik olarak kendi yollarını istemeleri. Spesifik olarak onların söylediği yoldan söylemek zorundasın, onların belirttiği yoldan belirtmek zorundasın, onların söylediği Şekilde söylemek zorundasın, onların dilini

konusmak zorundasın. Ve biz bu yüzden hayatımız boyunca her şeyi nörotipik şeyden nöroçeşitliceye çevirmek zorunda kalıyoruz. O da bizi zorluyor. İki tarafın da emek vermesi gereken bir şey oluyor otomatikman.

Burak Sarı: Bence çok önemli. Aslında sizin bu konuda bayağı çabanız var ama biraz daha belki bizim de anlamamız ya da sizin de daha fazla anlatmanız mı gerekiyor bilmiyorum. Daha çok nelere dikkat edilmesi gerekiyor mesela? Onlara da biraz değinirsen buradan, dinleyen herkes yani hepimiz bir şekilde biraz daha bilgilenmiş oluruz. Ya da yaptığımız belli davranış hataları varsa, onları tekrarlamamış oluruz, nasıl davranacağımızı bilmiş oluruz.

Vin: Öncelikle mesela biz neyi, ne zaman, nasıl söyleyeceğimizi nörotipikler gibi bilemeyebiliyoruz. Mesela bazı şeyleri başka yerlerde, başka zamanlarda söyleyebiliriz. Ne zaman konuşacağımızı, sıranın ne zaman bize geleceğini bilemeyebiliriz. Tonlamamız farklı olabilir, tonlamayla ilgili sıkıntı çekiyoruz, iki taraf için tam oturmuyor. Ben en büyük sorunlardan birisinin bu olduğunu düşünüyorum şahsen, ortadaki iletişimsizlik sorununun bu olduğunu düşünüyorum. Onun dışında, her iletişim değerlidir; illa sözel iletişim kurmak zorunda değiliz, davranış da bir iletişimdir bunu unutmamak gerekiyor. Söylediğimiz şeyler otomatikman davranış olarak etiketlenirse Alaz'ın dediği gibi yani problemlili davranış, aslında ortaya bir sürü yol çıkıyor iletişim kurmak için. Ve bu da ciddi manada alan açıyor aslında açık iletişime. Çok net isteyebiliriz bazı şeyleri. Ciddi manada alt, mecazi anlam anlamayabiliriz, anlamayız, ben anlamıyorum mesela, anlayan da var ama ben kolay kolay anlamam. Açık konuşurum, netlik isterim. Gene otistiklerden otistiklere geçebilir ama genelde netlik isteriz.

Burak Sarı: Bence çok güzel ifade ettin, çok kıymetli.

Alaz: Buna ekleme olarak bir de şey diyebiliriz. Konuşmak diğer iletişim şekillerinden üstün bir iletişim değil aslında. Çocuklarda özellikle konuşturmak üzerine çok fazla çalışma yapılıyor. Ama o çocuğun eline alternatif iletişim için araç-gereç verilse, başka şekillerde kurduğu iletişimler davranış olarak olsun... Ben mesela gerçekten özel eğitim vesaire bağlamlarında otistik bir çocuğun ya da gencin “öfke krizi” dedikleri duygusal çöküş yaşamasını veya bu şekilde tepki vermesini “direniş” olarak görüyorum gerçekten orada uygulanan ona şiddete karşı.

Burak Sarı: Tam onu sormuştum demin, onu sormak istemiştin.

Alaz: İletişim de bir insan hakkı ve bir insan konuşmak zorunda değil. Mesela sağırlara da bu yapılıyor, zorla işaret dilindense, konuşmaya yönlendirilmesi duymayan, konuşmayan insanların. Benzer bir şekilde otistikler de konuşmak zorundaymış gibi algılanıyor. Halbuki bir insan konuşmuyor demek düşünmüyor, anlamıyor demek değil. Ağız ve boğaz kaslarını hareket ettiremediği için istediği şekilde konuşmuyor olabilir. Bir sürü sebepten konuşmuyor olabilir otistik birisi. Ben şu an konuşuyorum ama her zaman konuşamıyorum, günü geliyor konuşamıyorum yani. Şu anda görüyorsunuz, olduğu kadar duyuyorsunuz, elim kolum hep zaten normal görünmüyorum yani şu an. Ama mesela bunları sorun olarak görmektense, aslında çocuğun ya da yetişkinin, kaç yaşında olursa olsun bir insan, alternatif iletişime erişimi sağlanmalı ve konuşmak şart olmamalı aslında.

Burak Sarı: Evet, alternatif iletişim sistemleri üzerine, ADİS üzerine belli çalışmalar var. Buna da evet, insanlar biraz daha böyle kulak kabartsa belki, araştırırsa, üzerine düşünse, daha farklı olabilecek. Şimdi aslında biraz ben birbirimizin zihnini mi okuyoruz, birbirimizi mi okuyoruz bilmiyorum hani şimdi konuşurken ben tam olayı şeye getirecektim, stim olayına getirecektim, stim olayı önemli. Tam sen orada şey dedin, “Ellerimi hareket ettiriyorum” deyince tam üzerine denk geldi. Mesela “stim” diye adlandırdığınız şey, öncelikle onun ne olduğunu siz doğru ifade edersiniz. Onu ifade etmenizi isteyeceğim sizden ve mesela özellikle bu konuda da dinlenmiyorsunuz değil mi yani olayın özneleri bu konuda da dinlenmiyor sonuçta. Belki stim problemleri bir davranış olarak algılanıyor ve düzeltilmeye çalışılıyor. Sizin yazılarımızdan okuduğum kadarıyla ben böyle anladım en azından. Ve bu da çeşitli sorunlara yol açıyor yani. Ne diyorsunuz bu konuda?

İlhan: Bu kısmı ben açıklayabilirim. “Stim” dediğimiz şey şu. İnsanı rahatlatmaya genellikle yönelik. Aynı zamanda böyle duyguyu gösterme amacı da olabiliyor; mutlu olunca insanların stim’leri artabiliyor, sinirlenince artabiliyor vesaire. Tekrarlayıcı hareketler oluyor genellikle. İşte bir topu sıkma veya elleri sallama veya ileri geri sallanma. Bazen tekrarlayıcı şekilde değil de sürekli sabit şekilde oluyor. Mesela işte ağırlıklı battaniye üstüne almak, işte o da biraz bir stim oluyor veya sürekli olarak bir şeyi koklamak da stim oluyor. Böyle genel olarak duyuları uyarma üstüne olan tekrarlayıcı veya sürekli olan davranışlar. Bu tarz davranışlar bizler için çok önemli ama genellikle çocukluğumuz boyunca bunlar bastırmamız gereken şeyler haline geliyor. Çünkü bastırmazsak, yani çok ciddi bir zorbalıkla da karşılaşabiliyoruz, çok ciddi

ayrımcılıklarla da karşılaşabiliyoruz. Ve böyle gerçekten gündelik hayat kalitemiz düşüyor eğer insanların böyle bizden istediklerine itaat edip istedikleri şekilde vücudumuzu hareket ettirmezsek ki bu, zorbalığın en büyük şekillerinden bir tanesi herhalde, vücudu belirli bir şekilde kullanmaya zorlanmak. Ki çoğu zaman bu, kişiye çok acı veren bir durum, sürekli sabit olmak, sürekli hareket edememek vesaire. Bunlar çok otistikleri genellikle geren durumlar. Ve stim'ler konusunda genellikle dinlenmiyoruz çünkü stim'ler konusunda en çok denilen şeyler işte “Bu çocuk sürekli ellerini sallıyorsa öğrenemez.” Mesela işte “Sürekli ellerini sallıyorsa matematik öğrenemez çünkü dikkati dağınık.” Veya işte “Sürekli bir şey yapıyorsa, o problem davranıştır” gibi şeyler söyleniyor. Bunlar yanlış kesinlikle ve aynı zamanda stim'ler genellikle öğrenme kalitesini de arttıran şeyler çünkü eğer rahatsanız, çok stresli değilseniz, daha kolay öğrenirsiniz. Bu her çocuk için geçerli, hepimiz için geçerli. Ama bu konuda da “Bu bir problem davranış” düşüncesi çok yaygın. Ve o konuda da dinlenilmiyoruz genelde.

Burak Sarı: Aslında bir taraftan şey oluyor değil mi; insanın kendisi olmasına izin vermiyorlar yani tırnak içerisinde “normalleştirmeye” çalışıyorlar, aslında zarar vermiş oluyorlar. Tam bununla bağlantılı olarak, bir şekilde sosyal medyada olaya ilgi duyan, konuya ilgi duyan insanlar sizin yazdıklarınızı okuyor ve anlamaya çalışıyorlar, en azından ben böyleyim. Ama şimdi bir taraftan belli bir unvanı olanlar yani işte özel eğitimciler ya da belki aileleri de katabiliriz içine, onlar bu konuda öznelerden daha çok şey bildiklerini iddia ediyorlar ve bunu benim gözlemlediğim kadarıyla biraz da dayatıyorlar hatta kırıncı bir şekilde dayatıyorlar size. Bununla ilgili, bunu onlara anlatmakla ilgili, öznelerin daha çok söz sahibi olduğunu hissettirmekle ilgili başka projeleriniz var mı? Bu konu üzerine ne düşünüyorsunuz?

Vin: Özgür Eller var aslında, Merhaba Spektrum'un yanında. Özgür Eller, üç tane otistik çocuğu olan ebeveynle beraber Merhaba Spektrum'un birlikteliği ile oluşmuş bir inisiyatif. Orada özellikle bir rehber planımız var şu anda, otizm üzerine. İşte, “İlk tanıyı aldın ve ne olacak, ne yapılması gerekiyor, neler bekliyor seni” tarzında. Oradaki en hızlı ilerleyen ya da en çok yapmaya çalıştığımız şeylerden birisi rehber. Onun dışında, Merhaba Spektrum zaten genel olarak kendisi bu işin üzerine... Sadece kendimizle konuşmuyoruz çünkü orada, çevre ile de yapmaya çalışıyoruz. Yurtdışındaki otistiklerden, farklı eşlik eden durumları olan otistiklerden, konuşmayan otistiklerden, kısmen konuşan otistiklerden gibi. Benim aklıma bunlar geldi şimdi, belki arkadaşlarım da yorum yapmak ister.

İlhan: Bizim şu anda yaptığımız şeylerden bir tanesi şu... Biz başlayalı bir sene bile olmadı Merhaba Spektrum'a. Aslında, bayağı güzel bir şekilde büyüdük, şimdi "Özgür Eller" var. Bizim hepimizin hem kendi aklında hem ortak olarak yapmayı planladığı bir sürü çeviri ve yazı var. Aslında biz büyümeye çalışıyoruz çünkü biz çok "kesişimsel" bir alanda duruyoruz. Hem LGBT aktivizmi konusunda hem otizm aktivizmi konusunda hem genel olarak diğer nöroçeşitlilikler konusunda ve bu şekilde farklı alanlara da ulaşmaya çalışıyoruz. Diğer LGBT aktivistleri ile iletişim kurduğumuz oluyor, projelerimiz oluyor ve ileride de olacak mutlaka, yapmaya çalışıyoruz. Aslında büyüyoruz biz, birçok farklı alanda ve bu şekilde daha çok insana ulaşıyoruz. Yapmaya çalıştığımız şeylerden bir tanesi de bu; olabildiğince hem kendi kimliklerimizden ötürü hem diğer şeylerden ötürü, bize aktivizm konusunda yardımcı olabilecek o alanlara girip o alanlarda da bir şeyler yapmaya çalışmak. Yaptığımız şey bu.

Alaz: Ben bugün hem Vin'in hem İlhan'ın dedikleri ile ilgili bir iki şey söylemek istiyorum, hem de soru ile ilgili. Özel eğitim için içine girdiğinde, maalesef olay engelli çocukların travmatize ederek para kazanılmasına dönüşebiliyor bir noktada. Ben özel eğitimci kişilerin, şahsi fikrim bu, bize bu denli karşı gelmelerinin, akla mantığa hiçbir şeye sığmayacak bir şekilde bir üslupla, bir yöntemle karşı gelmelerinin altında artık yıllardır konuşulan bazı şeyleri ve özellikle bu eğitimlerden geçmiş, "konuşmayan" dedikleri, "konuşmayan" diye bir kenara iteledikleri insanların tanıklıklarını biz gündeme getirdiğimizde, bununla ilgili araştırmaları, tanıklıkları, şu an kullanılan yöntemlerin yasaklandığını vesaire başka ülkelerde gündeme getirdiğimizde şey diyemez oluyorlar, "Konuşmuyor, bilmez" diyemez oluyorlar. Çünkü bir sürü makale var, konuşmayan insanlar tarafından yazılmış. Bir sürü tanıklık var ya da mesela alternatif iletişime otuz yaşında erişebilmiş insanların yazdıkları şeyler var. Mesela, insanlar diyor ki "Ben okulda aslında herkesle aynı müfredatı görebilirdim, konuşmuyorum diye anlamıyorum sanıp hiçbir şey öğretmediler okulda" diyen insanlar var bir sürü. Ya da "Ben, Uygulamalı Davranış Analizi gördüm, otizmim falan geçmedi travmatize olduğumla kaldım" diyen insanlar var. Geçen bir şey değil çünkü. Ebeveynlere de bu özel eğitimler ve spesifik olarak otistiklere uygulanan Uygulamalı Davranış Analizi gibi terapiler maalesef "Otizmi azalsın geçsin, topluma uyum sağlasın" vs. diye tek yol olarak sunuluyor. Mutlu, rahat, güvende olması, sağlıklı olması, mental sağlığının iyi olması vesairedense topluma uyum sağlayabilmesi, normal olması, yaşıtlarına yetişmesi, koşup yetişmesi üzerinden dönüyor maalesef çocuğun mutluluğu ve sağlığındansa. Ebeveynlere de bu, şu an hazırlamaya çalıştığımız rehberin aslında en önemli

amaçlarından biri o, ebeveynlere tek yolun bu olmadığını anlatmak. Özel eğitim camiasındaki bazı kişiler, doğal olarak rahatsızlık duyuyor bizim bunları yapmamızdan. Kesinlikle çok kesişimsel bir konu bu, İlhan'ın dediği üzere; olayın LGBT+ kimliklerle ilgili bir boyutu var, ırkla ilgili boyutu var, cinsiyetle ilgili boyutu var, diğer engellerle ve nöroçeşitlilikler ile kesişimi var. Gerçekten bitmeyen bir “kesişimsellik” var ortada. O yüzden bütünsel bir şekilde, her şeyi düşünerek ilerlemeye çalışıyoruz. Ama gerçekten burada kişinin özne olarak görülmemesinin maalesef çok büyük bir etkisi var. Ne çocukları özne olarak görüyorlar, büyüyoruz bizi beğenmiyorlar özne olarak.

Burak Sarı: Özne konusunda daha önce biz sizin talebiniz üzerine 45 dakikalık bir süre belirlemiştik ya, yavaş yavaş şimdi ortasına geldik ilgili zaman diliminin. İsterseniz “özne dinlenmesi” ile ilgili başka sözünüz varsa alayım ve burayı toparlayayım. Ondan sonra “maskeleme”, “perdeleme” olayının üzerine konuşalım biraz da. Ne dersiniz?

Merhaba Spektrum: Bizce uygun.

Burak Sarı: Şöyle bir cümlede özetleyecek olursak, aslında öznelerin söz sahibi olarak kabul edilmemesi kesişimsel bir sorun ve hepimizin sorunu. Altını çizmek istediğim şey, sizin söylediklerinizden özellikle alternatif iletişime verilmesi gereken önem. Sizin Merhaba Spektrum ekibi olarak bir özne olarak yani Türkiye açısından söylüyorum, dünyada var da zaten, otistiklerin kendi haklarını savunduğu ve bu bağlamda var olmaya çalışıklarına dair attığınız adım ve bunu daha da somutlaştırarak bir taraftan Özgür Eller'in oluşumu ve hazırlamak istediğiniz rehber süreci. Daha fazla süremizden yemek istemediğim için “perdeleme ve maskeleme” olayına geleceğim. Alaz'ın geçen ay EEEH Dergi'de yazdığı bir yazı da vardı zaten bunun üzerine. Biz de daha öncesinde çok fazla istiyorduk bu konuyu, dergide de işliyorduk, “mış gibi yapmak” adı altında. Kör birisi gören gibi davranıyor. Evet, “maskeleme” konusunda sözü kime vereyim?

Vin: Ben alabilirim sanırım. Öncelikle, “maskeleme” ne otizm genelinde ondan bahsetmeye çalışayım. Maskeleme; otistik kişinin birçok farklı sebepten ötürü, temelde hepsi toplumun onu kabul etmesi kısmında kesişiyor, nörotipik gibi davranmaya çalışmasına denenen bir süreç. Maskeleme, genelde aslında çoğumuzun çok bilerek ya da isteyerek yaptığımız bir şey değil. Bilerek yaptığımız bir şey değil çünkü toplum bize sürekli “Neden böylesin, böyle olma, böyle olmamalısın, neden böyle davranıyorsun?” gibisinden sürekli sağlamlıklı karşı karşıya kalınca insan bazı şeyleri maskelemek zorunda kalıyor. Bu çok travmatize edici bir süreç baştan sona. Ciddi anlamda, Alaz'ın bahsettiği gibi özel eğitimlerdeki davranışçı terapilerin yaptığı şey de bu maskelemeyi öğretmek aslında ve maskelemek istediğinde travmatize ediyor bizi. Bu açık bir şekilde ortada olan bir durum. Maskelemenin kendi genelimdeki hissiyatına gelecek olursam; maskeleme bir kere başladığında ve o bir süreç olduğu için, bir süreden sonra kendi kişiliğin içinde kaybolacak, kendi kişiliğinin nerede olduğunu hatırlayamayacak kadar içerisine giriyorsun. Bu, travmatize etmesinin yanı sıra kişinin benliğinde de çok büyük yaralar açıyor. Genel olarak “Ben neyim, ne yapıyorum, kimim?” sorusuyla sürekli baştan başlıyorsun. “Ben nasılım?” sorusuna bir noktadan sonra cevap verememeye başlıyorsun. Maskeleme, insanları travmatize ettiği için

ve otistik tükenişlere sürüklediği için maskelemenin sonunda insanlar daha otistik gözükmeye başlıyor nörotipiklerin gözünde. Çünkü maskelemenin travmatize etmesinin yanı sıra, o stres içinde gittikçe ve o benliğin kayboluşunu gördükçe iyice stresin altına giriyorsun ve ortada kayboluyorsun. Geriye travmatize olmuş bir beyin ve nerede olduğunu bilmediğin bir ruh kalıyor, karışık bir şeyler oluyor.

Burak Sarı: O kadar güzel özetledin ki, ne sorayım bilemedim. Peki, öncelikle şunu sormak istiyorum, maskelemek travmatize ediyor, onun yanında mesela toplumsal yaşam içerisinde nasıl sorunlara yol açıyor? Yani nörotipik insanlarla olan ilişkilerinizde nasıl yansıması oluyor?

Alaz: Ben şahsım adına bunu şu şekilde deneyimledim ki ben ne kadar maskelediğimi son bir seneye kadar fark etmemiştim. Çünkü ben otistik olduğumun son birkaç seneden, liseden beri farkında olsam da bunu ne kadar maskelediğimi ve normal görünmek için, tırnak içinde normal, ne kadar çaba harcadığımı fark bile etmemiştim. Ama şu an bunu biliyorum, kendi duygusal ihtiyaçlarımın farkındayım. Konuşurken, şu anda stres olmaktansa, bedenimi hareket ettirip ona göre odaklanabileceğimi, düşünebileceğimi biliyorum. Bir sürü önyargılar var, bir sürü damgalamalar, şunlar bunlar var. Karşımdaki insan, otizm hakkında hiçbir şey bilmiyor olabilir. Direkt “komşusunun bilmem nesinin yeğeni” olarak kafasında böyle bir şey olabilir. Konuşmayan, etmeyen biri olarak düşünüyor olabilir. Ben maskelediğim zaman şu an insanlarla ya da otistik olduğumu bilmeyen biri ile konuşurken ve bir sebepten dolayı maskeliyorsam, bir derece şey gibi hissediyorum; orada ben kendim değilim, başkası ve karşımdaki insanla sürekli yabancı bir dil konuşuyorum gibi hissediyorum o zaman ve onun dilini konuşmaya çalışıyorum gibi hissediyorum. Beden dilimi, onun beden diline benzetmeye çalıştığımı hissediyorum ve ne ben kendi kişiliğimi orada yansıtabiliyorum, ne demek istediklerimi diyebiliyorum. Çünkü “Aman bir hareket yapacağım da biri fark edecek, üzerime dikkat çekeceğim, anormal gözükeceğim” falan, hayatım boyunca anormal gözükmek dışında pek bir şey yapmadım açıkçası, düzenli yaptığım bir şey. Ama böyle bir strese giriyorum ve bu benim oradaki iletişimimi aslında olumsuz etkiliyor çünkü ben Alaz değil de başkası olarak bulunuyorum orada o durumda. Bir de karşımdaki insan için bir rol oynuyor gibi oluyorum. Bu da sonrasında beni çok fazla yorulmaya ve bir noktadan sonra mesela konuşamıyorum, başım dönüyor, elim ayağım birbirine karışıyor. O ortamdan ayrılınca, böyle bir üzerimden tren geçmiş gibi oluyor. “Ne oluyor, ne yaşadım ben, o kimdi, ne oluyoruz?” falan gerçekten yıkıcı bir deneyim. Bizim iletişimimizi kolaylaştırmaktansa zorlaştıran bir deneyim çünkü biz orada rol yapma çabasından, iletişimde bulunamıyoruz. Maskeleme hakkında ayrıca en önemli konuşulması gereken konulardan biri de, kız çocuklarının tanı alamamasının sebeplerinden biri o. Ya da etnik açıdan azınlık olan insanların mesela tanıya erişememesindeki sebeplerden biri bu. Çünkü maskelemeyi öğreniyor ve maskelenmiş bir otizm deneyimi yaşıyor ki herkes için yıkıcı bir şey aslında maskelemek. Ben şu anda mecbur kalmadıkça maskelemiyorum. Çünkü en önemli şeylerden biri “El alem ne der?” diyorlar. Ben otobüste ellerimi sallayarak, sallanarak geziyorum. Otobüs beklerken otobüs durağında öne arkaya yürüyüp ellerimi sallıyorum. Metro beklerken falan olduğum yerde dönüyorum, sallanıyorum. Daha iyi odaklanıyorum, daha mutluyum çünkü. El alem dediğini diyebilir, karmaşık bir konu ama herkese zarar veren bir şey.

Burak Sarı: Kesinlikle, evet. Tam iş başvurusu örneğini verecektim. Aslında hem mutlu olamayacaksın hem verimli olamayacaksın maskeleme yaptığın zaman, maskeleme yapmadığın zaman da işe alınmayacaksın. Böyle bir gerçeklik var.

İlhan: Bu iletişim ve maskeleme konusunda ben de bir şeyler ekleyebilir miyim?

Burak Sarı: Tabii.

İlhan: Ben şey diyecektim, bir de maskeleyme konusunda insanı en yıkan şeylerden biri de şu; otistiklerin maskelemek istediği yani gizlemeye çalıştığı özellikler, genellikle onlara en iyi gelen davranışlar oluyor. En onlara uygun, en onları yansıtan davranışlar oluyor. Topluma karıştığınızda size karşı olan tutum şu; size en iyi gelen, en mutlu eden, en ruh sağlığını koruyan davranışlarınız cezalandırılıyor. Size en kötü gelen, size en zarar veren, en ruh sağlığınızı mahvedecek davranışlar ödüllendiriliyor. Bu, insanın güvenini diğer insanlara karşı inanılmaz seviyede yıkan bir durum. Çünkü insan içine çıkıyorsunuz ve sizin için rahatsız olduğunuz davranışlar ödüllendiriliyor. Bu beni çok yıkıyor çünkü insanların yanına her gittiğinizde kendinizi kötü hissediyorsunuz. İnsanların yanına her gittiğinizde en sizi yansıtan şeyler kötü karşılanıyor, cezalandırılıyor, aşağılanıyor. Bu yüzden çoğu otistik ben insanlara güvendiğini düşünmüyorum. Aynı zamanda ben çoğu otistik sosyalleşmekten hoşlanmadığını da düşünmüyorum. Yalnızca nörotipiklerle sosyalleşmek çok zor çünkü size uyan davranışlardan hoşlanmıyorlar genellikle. O yüzden otistiklerle sosyalleştığınız zaman en size uyan davranışlar, onlara da uyan davranışlar. O yüzden sizi cezalandırmaya kalkmıyorlar. O yüzden isterseniz yavaş yavaş kendinizi gizlemekten birazcık daha kaçınıbiliyorsunuz ve bu, insanın ruh sağlığına çok iyi gelen bir şey, çünkü güveni arttıran bir şey. Diyorsunuz ki, "Herkes beni cezalandırmayacak sırf kendimi korumaya çalıştığım için veya kendim gibi davrandığım için." Tüm bunlar bence çok çok önemli etkenler çünkü insanın güvenini de mahvediyor, o yüzden ruh sağlığını da tamamen mahvediyor. Geriye hiçbir şey kalmıyor, bu kadar uzunca süre maskeledikten sonra.

Burak Sarı: Aslında, o toplumsal normun dayatılması ile ilgili bir şey ve bütün enerjimizi de alan bir şey. Şimdi bizi dinleyen arkadaşların da en az yarısından çoğu yaşamıştır ya da yaşad, hepimiz yaşıyoruz. Zaten en azından mesela bir metro yolculuğu yaparken, yolda yürürken herkesin yaptığı herhangi bir şeyi yaparken bile farklı, yani farklılık sorun değil ama hani seni eksik gördüğünü, farklı gördüğünü hissettiren bir toplum var ve gerçekten kendi tarzlarına göre, kendi yaşam tarzlarına göre yaşamayı istiyorlar. Herkes için bunu istiyorlar aslında ve buna uymak da insanın bir taraftan kendi varlığını yadsıması oluyor, kendisi ile mücadele etmesi oluyor. Ekstra bir efor sarf etmeye yol açıyor. Peki, bu durumu mesela maskeleyme ihtiyacını nasıl yenebilirsiniz? Bunun üzerine ne gibi fikirleriniz var?

Vin: Ben şöyle söylemek istiyorum. Şimdi bunu anlatacağım... Nasıl anlatacağım? Maskeleyme ihtiyacı, aslında şöyle: Maskeleyme; belirli bir süre sonra tam olarak bırakabildiğin, hiçbir zaman, başladıktan sonra ve o yere yerleştikten sonra o tamamen bırakabileceğin bir şey değil çünkü bir süreç istiyor. Bir şey inşa ediyorsun ve o inşa açığa çıkıyor ama çok uzun sürüyor çünkü sen de oraya nasıl geldiğini aslında bilmiyorsun. Çok küçük yaşta beri yaptığın bir şey olduğu için "Ben buraya nasıl geldim, ben nasıl buradayım?" bunu çözmek gerekiyor öncelikle. Bunun en büyük şeyi "içselleştirilmiş sağlamlıklı yüzleşmek." Bunu yaptıktan sonra bir şeyler paylaşıyor, "Evet, benim buna ihtiyacım var, bunun için kendimi zorlamam gerekiyor. Bu benim destek ihtiyacım; özel bir şey değil, ek bir lütuf değil. O benim ihtiyacım, benim buna ihtiyacım var ve bunu yapmam gerekiyor. Bu bana iyi hissettiriyor, yapmam gerekiyor. Nörotipikler üstün ya da bizden üstte değil ama onlar böyle gördükleri için sürekli bizim onları takip etmemizi istiyorlar. Onlar gibi davranmamızı istiyorlar ama öyle değil." Bunu kendi içselleştirilmiş sağlamlıklı yüzleşip kendine anlatman gerekiyor her şeyin başında. Maskelemeyi bırakmak da çok uzun bir süreç istiyor, tıpkı başlangıcı gibi.

Alaz: Bir de olay bizde de bitmiyor, ben buna “nörolojik özgürleşme” diyorum, yani “nörolojik özgürleşme” diye bir şey yaşadığımı düşünüyorum. Bunu yazdım, yazıyorum da... Maskelemeyi bırakmak bunun bir parçası kesinlikle ama ben bıraktım maskelemeyi. Ben özellikle güvende hissettiğim ya da kimin benim hakkımda ne dediğini umursamadığım alanlarda maskelemeyebiliyorum bir derece. Tabii ki hayatımın ilk yirmi senesini falan çok yoğun maskeleyerek geçirince kolay olmuyor. Gerçekten her gün kendimle ilgili yeni bir şey öğreniyorum falan hatta. Ama şöyle bir durum var; olay maalesef bizim kendimizle bitmiyor. Hadi ben maskelemedim, hadi ben olduğum gibi olabildiğince yaşadım. İnsanlar ben bu yüzden doktora gittiğimde, psikiyatra gittiğimde maskelemezsem ciddiye alınmayabiliyorum. Çünkü benim yüz ifadelerim canım yandığında vesaire bunu yansıtmayabiliyor, mesela yüzümden anlaşılabilir, ben karşımdaki insanı canımın yandığına, hasta olduğuma ikna edemeyebiliyorum ya da psikiyatra gittiğimde karşımdaki insan beni yeterince dinleyip anlamazsa, benim konuşma tarzımı sinirsel bir bozukluk vesaire olarak şey yapıp beni çok yanlış anlayabiliyor. Ben yine ihtiyacım olan medikal, tıbbi şeylere erişemeyebiliyorum. O yüzden, aslında maalesef olay bizim maskelemeyişimizle bitmiyor, çünkü diğer insanların da farklı nörolojilere, farklı beden dillerine, farklı iletişim şekillerine daha açık olması gerekiyor genelde.

Burak Sarı: Arkadaşlar, maskelemeye dair söyleyeceğiniz şeyler var mı?

İlhan: Benim ekleyecek bir şeyim yok.

Vin: Benim de yok.

Burak Sarı: Şu anda süremiz doldu, sizin başka söylemek istediğiniz bir şeyler var mı? İletmek istediğiniz bir mesajınız var mı son olarak? Onları alalım, sonra sorulara geçelim.

Vin: Ben şey diyebilirim son olarak; otizm çok kesişimsel bir alanda kaldığı için ciddi manada, otizm üzerine aktivizm yapmak demek; birçok farklı alanda da ciddi manada farkında olmak ve bir şeyleri dışarıya aktarmak demek. Bu yüzden ben genel olarak, öz savunucu olarak, otistik birisi olarak otizm aktivizmi yaparken en büyük noktalardan birisi de kesişimsel alanlarda buluşmamızın çok güzel olduğunu düşünüyorum böyle, özellikle diğer engel gruplarıyla. O yüzden de buraya geldiğimiz için teşekkür etmek istedim. Genel olarak böyle şeyler hoş oluyor, bunu söylemek istedim.

Burak Sarı: O zaman, ben de teşekkür edeyim. Ben gerçekten sizinle yaptığımız bütün çalışmalara çok severek katılıyorum, çok isteyerek katılıyorum. Ben de son olarak şunu söyleyeyim o zaman: Ben ilk röportajımı Merhaba Spektrum’dan sevgili Deniz ile yapmıştım ve o röportajda en dikkatimi çeken şey ve en hoşuma giden şey şuydu; ısrarla “Otizm kötü bir şey değildir” diyordu. Ben de biraz rol çalacağım özür dilerim, “Otizm kötü bir şey değildir” diye bitirmek istiyorum ve teşekkür ediyorum. Şimdi soruları alalım mı, ne dersiniz?

Alaz: Üç tane soru var gibi görünüyor şu an chat kısmında.

Vin: İlk soruyu ben alayım mı? Sonraki iki soruyu İlhan ile aranızda paylaşırsınız Alaz.

Alaz: Al, sen başla.

Vin: Gizem sormuş: “Maskeleme, tanı almayı ne kadar geciktirebilir? Sizce hiç tanı almamış yetişkin otistikler de var mıdır?” Çok fazla var, bunları araştırırsanız görürsünüz. 50-60 yaşında tanı alan bir sürü

insan var ve bu bayağı da yaygın. Türkiye'de yok. Türkiye çünkü yetişkin psikiyatri otizme bakmıyor. Sanki 18 yaşına gelince otistikler buharlaşıyor gibi davranıyoruz Türkiye'de. O yüzden Türkiye'de biraz zor ama genel olarak yurtdışında kaynaklara ya da o tarz şeylere bakarsanız bunun çok yaygın olduğunu göreceksiniz, bayağı yaygın.

Burak Sarı: Evet, ikinci soru... Alalım.

İlhan: İkiyi sen al, ben ikiyi bilmiyorum.

Alaz: Habil sormuş: “Merhabalar, sizi dinleyince sallanma, dönme, zıplama gibi stim’lerin ortak olduğunu fark ettim. Sizce bu stim’lerin nörotipik olmayan sakatlarda da gelişmesinin sebebi nedir?” Açıkçası benim bir fikrim yok. Bu konudaki bilgim, mesela özellikle nörotipi ne olursa olsun, otistik olsun olmasın, küçük çocuklarda bu tarz hareketlerin sinir sisteminin ritmini dengelemeye ve genel olarak tüm sinir sisteminin bütününe uyarıp dengelemeye yönelik bir fonksiyonu olduğu, otistiklerde ve yetişkinlerde yetişkinde de bu hareketlerin bu kadar önemli olmasının sebebinin de buna bağlıyorum. Ancak bunun dışında bir bilgim yok benim bununla ilgili.

Burak Sarı: Son soru İlhan'da mı?

İlhan: Aynen, ben alıyorum. “Merhaba Spektrum gibi aktivist bir yapının cesaretini, özverisini saygı ile karşılıyor ve sorumu iletmek istiyorum” demiş Çağrı Artan. “Twitter yazışmalarında çokça denk geldiğim otistik çocuk yakınları ve uzmanlardan kendilerinin eksik olmadıkları, ciddi engellenme ve örselenmelerle karşılaşan çoğunluğu ağırlıklı özel eğitimi almaya yöneltilen otistiklerin durumu hakkında ve ailelerin tutumu ile ilgili ne düşünüyorlar?” Hiç anlamadım, biraz kavrayacağım sonra cevaplayacağım.

Alaz: Ben şey diye anladım; hani “ağır vs.” denilen, özel eğitime yönlendirilen...

Çağrı Artan: Bu arada araya girip söz aldım kusura bakmayın. Buradan devam ettireyim. Tamamen o dediğiniz gibi. Aslında biraz sizlerin de iletişimsel farklılıklarına dikkat etmeden bayağı bir soyut şeylerin de içinde olduğu yazı oldu, apar topar yazayım da yetiştireyim dediğim için uzadı kusura bakmayın soru. Ama daha çok dediğim gibi, sizin otistik görülmediğiniz hatta otizm mi otistik mi ben uzun süre otizmlilik kavramını hani Twitter'da orada burada kendini kanıtlamış ve çocuğu için ciddi mücadeleler veren insanlardan da duyduğum için konunun “otistik” olarak ele alınmasını hakaret gibi görüp bazı insanlarla tartışmışlığım vardı. Ta ki sizi görene kadar, o yüzden çok kıymetlisiniz. Farklı zaman dilimlerinde de sizlere bir şeyler sorup yanıtını almaktan çok mutlu olurum. İletişime de açık olduğunuzu biliyorum. Teşekkür ederim, ben yanıtı dinleyeyim. Hepinizden aslında görüş alsam daha iyi olur, eğer uygunsanız tabii.

İlhan: “Ağır” durumda görülen otistiklerin kendilerine davranılma durumu ve aynı zamanda ailelerin alabildiği hizmet ve destek inanılmaz kötü durumda. Yani “ağır otistik” olarak görülen kişiler genellikle sanki hiçbir özerkliği yokmuş gibi ve kendilerine herhangi bir şekilde davranılabilirmiş gibi görülen kişiler oluyor genellikle. Ve bu aslında gerçekten çok dezavantajlı bir durum yaratıyor kişinin varlığı konusunda, kişinin kendisine iyi davranılıp davranılmayacağı konusunda, kişinin toplumda hayatını nasıl sürdüreceği konusunda, kişinin istismara uğrayıp uğramayacağı konusunda. Tabii ki o yüzden “ağır otistik” olarak görülen otistiklerin durumu çok kötü, çünkü insanlar onları istismara çok açık olarak görüyorlar. Haklılar; verilen bir destek yok, düzgün bir sistem yok, doğru düzgün bir iletişim sistemlerinin desteklenmesi yok.

O yüzden, doğru düzgün konuşma hakkı verilen otistik sayısı çok az. Ailelerin durumu da, aileler... Benim en çok üzüldüğüm şeylerden bir tanesi şu; çocuğu ağır olarak görülen aileler genellikle şöyle düşünüyor: “Benim çocuğum böyle, bu belki benim suçum ve bunu benim düzeltmem gerekiyor.” Çünkü kimse onları oturtup “Senin çocuğun otistik, senin hiçbir suçun yok, bu böyle ve burada senin hiçbir suçun yok, yani öğrene öğrene ilerleyeceğiz” gibi bir şey demiyor. Her yerde çok panik var, “Her şey senin suçun” gibi ima edilmesi var, bir sürü olay var. O yüzden aileler çok panik yapıyorlar, “ağır otistik” olarak görülen çocukları olduğu zaman. Gerçekten yapılmaması gereken şeyleri yapma eğiliminde olabiliyorlar. Gerekirse kanıtlanabilir bir durumu olmayan, bilimsel olmayan ilaçları çocuklarına içirmek olsun, bu şekilde otizmi tedavi etmeye çalışmaları olsun, onların da durumu çok kötü. Çünkü onlara destek veren bir insan yok. Onlar tabii ki korkuyorlar çünkü haklılar, “Ölünce ne olacak?” düşünüyorlar çünkü çocuklarının istismar edilmeyeceklerinden emin oldukları bir sistem yok. Elbette, o yüzden çok zor durumda olabiliyorlar. Ülke genel olarak otizm konusunda rezil durumda ve bunu hepimizin değiştirmek için uğraşmamız gerekiyor. Çünkü uğraşmazsak bir şey yapılamayacak. Bizim yapmamız gereken en önemli şey ilk olarak otistik insanların haklarını savunmak. Her otistik insanın saygınlığı ile yaşama ve iyi yaşama, istismara uğramayacağından emin olunan bir ortamda yaşamaya hakkı var. Bunu sağlamak için çok uğraşmamız gerekiyor. Aileler için de bilgi kirliliğini kaldırmak için çok uğraşmamız gerekiyor. Çünkü çok fazla, özellikle ilaçlar konusunda ve eğitimler konusunda yanlış bilgiler var. Bunlar konusunda ilerleme kaydedebilirsek, çok güzel günler gelebilir ama şu an tabii ki çok kötü durum. Benim diyeceklerim bu kadar.

Alaz: Aslında, “ağır-hafif” karşı olmamızın sebeplerinden biri de bu. Çünkü insanın destek ihtiyacı yüksek olabilir. Tuvalete giderken desteğe ihtiyaç duyuyor olabilir, günlük hayatını idame ettirirken desteğe ihtiyaç duyuyor olabilir. Bu, onu “daha otistik” yapmıyor. Beni “konuşuyor olmak” daha az otistik yapmıyor, tıpkı insanların “az nörotipik”, “çok nörotipik” olamayacağı gibi. Bir kişi, birkaç şey var; konuşmuyorsa, bir iki tane komorbit, otizme eşlik eden durumları varsa belli başlı “ağır” diye yaftalanıyor. Maalesef, o çocuktan beklenti sıfır oluyor. Çocuğun halbuki çok zengin bir iç dünyası olabilir. Neler düşünüyor, neler anlıyor olabilir kafasında ama bunu ifade etme yolu ona verilmediği için, aynı zamanda dışarıdan bakıldığında destek ihtiyacı yüksek olduğu için o çocuk saksı bitkisiymiş gibi en iyi ihtimalle davranılır. Ya da onu düzeltmek için iyileştirmek için neler neler yapılmıyor, böyle bir şey mümkün olmasa bile, o çocuğun olduğu gibi kabul edilip destek görmesi gerekirken. Bir insana “ağır” demek, ondan bütün hayatının karar yetkisini almak için kullanılıyor. Bir insana “hafif” demek de, ona destek vermemek ve ciddiye almamak için kullanılıyor. Aslında bu paradigmaya, bu ikiliğe bu yüzden karşıyız. “Hafif, orta, ağır” falan gibi bir şey aslında yok.

Burak Sarı: Aşırısı da zararlı zaten.

Alaz: Evet, herkese zararlı zaten bu şekilde tanımlamalar. Aileler ile ilgili gerçekten bizim tartışmalarımız olabiliyor kendileri ile ama ben gerçekten sıkıntının bir bilgi eksikliği, bilgi kirliliği, bir umutsuzluğa, çaresizliğe sürüklenmiş olmaktan temellendiğini düşünüyorum genelde. Bu çocuklarda gerçekten hepsinin şiddet görmeyecekleri, “eğitim” ya da “terapi” adı altında özellikle bunu görmeyecekleri, hiçbir türlü istismara maruz kalmayacakları ve destek ihtiyaçlarının, bu tuvalete gitmek olur, yemek yemek olur, şu olur bu olur, duyuşal ihtiyaçlar olur, hepsinin karşılanabileceği bir ortam yaratmak ve gerçekten yurtdışında yazılıp çizilenlere baktığınızda, bir kendi başına tuvalete gidemeyen, tuvaletini tutamayan,

bez kullanan yetişkin otistikler makaleler yazıp konuşmalar yapabiliyorlar. Çünkü olay gerçekten bu değil, bir insanın iç dünyası hakkında bilgi vermiyor bir insanın tuvaletini nasıl yaptığı ya da yemek yerken üzerine döküp dökmediği falan. Ben 23 yaşındayım, hala üzerime, başıma, saçıma dökmeden yemek yemeyi öğrenebilmiş değilim.

Burak Sarı: Öğrenmek zorunda de değilsin zaten.

Alaz: Evet, ölmedim. Gerçekten ölmedim, leke çıkarıcı diye bir şey var. Bilmiyorum...

Vin: Ben bu konu hakkında şey söylemek istiyorum. Biraz alttaki soruya da bağlayacağım. Alttaki soruyu okuyayım önce: “Nörotipik ve nöroçeşitlilik kavramlarını bilmeyenler için biraz açıklar mısınız?” sorusu. Yukarıdaki sorunun cevabı olarak arkadaşlarım zaten güzelce açıkladı bu konuyu. Benim bu konu hakkında söyleyeceğim şey ise şu: Bizim ortadaki otizmi engelleme ya da tedavi, şifa muhabbetinin artık geçip otistik insanları kabullenme aşamasına girmemiz gerekiyor. Çünkü biz buradayız, nörotipimiz bu, nöroçeşitliyiz. Nörotipimizin farklı olması bizim tedavi olmamız anlamına gelmiyor. Bizim otizmsiz bir versiyonumuz yok. Dünyayı nasıl gördüğümüzü ciddi etkileyen bir durum olarak benliğimizin çok büyük bir parçası. Ondan dolayı “nöroçeşitlilik” adı altında da tipik nörolojiye sahip olmayan grubun içerisinde otistikler olarak artık kabullenilmeliyiz. Herkes, herkes olmasa bile bir kısım, televizyondaki dandik dizilerden vesaire “Otizm ne demek?” biliyor. Doğru da olmasa, yanlışıyla doğrusuyla biliyor bir şeyler. Olay farkındalığı aştı, bizim istediğimiz şey farkındalık değil. İnsanların beni fark etmesi ile olay çözülmüyor, bizim istediğimiz şey kabullenme. İnsanların bizi kabullenmesi gerekiyor, otistik özellikleri kabullenmesi gerekiyor, otistikleri ve otizmi kabullenmesi gerekiyor. Biz buradayız, gitmiyoruz.

Burak Sarı: Onlar tedavi olsun, değil mi?

Vin: Bunu böyle açıklamak istedim. Onun dışında, “nöroçeşitlilik” de tipik olmayan, nörolojisi tipik olmayan taraf, insanların hepsine söylenen grup. Sadece otizm nöroçeşitlilik değil, bu arada onu da belirteyim. DH, disleksi... Bunların hepsi “nöroçeşitlilik” adı altına giren diğer durumlar.

Burak Sarı: Çok teşekkür ederim, teşekkür ederiz daha doğrusu. Vin, Alaz, İlhan iyi ki varsınız, iyi ki geldiniz. Çok güzel bir söyleşi oldu. Tekrar çok teşekkür ederim.

Bir Festival Daha

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 93, Kasım 2021

Ekim ayı festival ayı biliyorsunuz. Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali'nden söz ediyorum. Ancak sizin için Eylül sayımızda Gizem, Kasımda ise Dilek gayet detaylı ve güzel anlattılar olanı biteni. Ben size bambaşka bir Ekim festivalinden bahsedeceğim. Bence tahmin ediyorsunuz. Evet evet doğru bildiniz. Engelsiz Filmler Festivali. Ekimin başka bir erişilebilir getirisi.

Aslında ilk kez somut olarak ucundan kıyıcığınan mini minnacık içinde yer aldım bu sene. Sorumluluğu çok stres yüklese de heyecan verici bir süreç bence. Esas konum ise festivalin kendisi. Geçen yıl muhtemelen benim beceriksizliğimden bir türlü siteden film izlemeyi becerememiş ve o zamanki birtakım nedenlerle seyir keyfinden vazgeçmek zorunda kalmıştım. Bu yıl çok daha kolaylıkla siteyi kullanabildim ve bazı filmleri izleyebildim. En büyük üzücüm Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali ile çakışması ve hastaneye yatma telaşım nedeniyle festivalin verilerini yeterince süzememek oldu. Kahroldum desem abartmam inanın.

Benim bu yazıda size anlatacaklarım, festivalde kaç filmin olduğu ya da filmlerin kategorileri falan olmayacak. Yapıldı ve bitti zaten. Detayları festivalin resmî sitesinden inceleyebilirsiniz. Ancak yine de beğeniyle izlediğim festival sonu kapanış videosundan birkaç anekdot vermek istiyorum. Ama siz benim sunduklarımla yetinmeyin ve aşağıda kolayca bulacağınız bağlantıdan videoya bir göz atın.

Video, Deniz Göktaş sunumu ile bize ulaşıyor. EFF'nin direktörü Ezgi Yalınalp festivale dair bilgiler veriyor önce. Bu yılki festivalin teması: "Absürt" olarak belirlenmiş. Bu bağlamda daha çok kara komedi filmlere yer verilmiş. "Absürt çünkü pandemi koşulları ve daha ötesi, insanları olmaz denilenlerin olduğu bir noktaya getirdi. Son iki yıldır yaşananlar insanların daha fazla gülmeye gereksinimi olduğu sonucuna ulaştırdı ve böyle bir tema seçildi" diyor Yalınalp.

Bu seneki festival geçen seneden farklı olarak sadece sanal ortamda değil, hibrit olarak hem sanal hem de bir kısmı fiziksel ortamda gerçekleştirilmiş. Festival ekibi hemen hemen her yıl yepyeni bir faaliyeti kapsamına alıyor. Bu doğrultuda 2021 yılında kısa film kültürünü daha fazla kişiye tanıtmak ve kısa filmcilere daha fazla ifade alanı açmak amacıyla programına uluslararası bir kısa film yarışması da eklemiş. Şimdi adını telaffuz edemeyeceğim dünyanın en önemli kısa film festivali EFF'de izlenmek üzere absürt kara komediden oluşan kısa film seçkisini oluşturmuş.

Videoda dikkatimi çeken bir şeyi yazmadan edemeyeceğim. Festival destekçileri olarak ABD Büyükelçiliği, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Sabancı Vakfı sayılıyor ve birer yetkili bu kuruluşlar adına konuşma yapıyor. Konuşmalardaki bariz fark beni çok etkiledi. Şöyle ki sponsorların konuşmacıları arasında elçilik yetkilisinin konuşması gerçekten diğerlerinden farklı. Hani derler ya "Bizim insanımız böyle, biz de toplum şöyle" falan diye. Beni sinir eden bir söylemdir bu. İnsan her yerde insandır bana göre. Ancak üç konuşmacı arasından bizden olmayanın konuşması gerçekten kayda değer. Engellileri olumlu ya da olumsuz ötelemeden, diğer insanlardan ayırmadan öylesine festivalin kendisini, temasını konu eden ve bütünüyle kapsayıcı bir konuşma yapmış ABD Büyükelçiliği Kültür Ataşesi yetkili. Türkçe olarak söylediği cümleler bile ekstra kapsayıcı, bütünleştirici. Ne diyeyim, helal olsun.

Yazıyı yazmak için festivalin web sitesini incelerken bir bilgi dikkatimi çekti. EFF ekibi sadece Engelsiz Filmler Festivali'ni düzenlemekle kalmıyor anlaşılıyor. Siteden direkt kopyaladığım paragraf şöyle: “Engelsiz Filmler Festivali, 2019 yılında BE IN! Erişilebilir Festivaller Ağı isimli uluslararası oluşumun da kurucu üyelerinden biri oldu. EFF ile birlikte Klappe Auf! Kısa Film Festivali (Hamburg/Almanya), Oska Bright Film Festivali (Brighton/İngiltere), Festival Inclus (Barselona/İspanya), European Film Festival Integration You and Me (Koszalin/Polonya) ve The Extraordinary Film Festival (Namur/Belçika) inisiyatifi ile kurulan ağ, sinemayla ilgili etkinliklerde erişimin eşit bir şekilde sağlanmasını, engelli bireylerin sinemadaki temsillerinin artmasını ve bu konuların uluslararası arenada daha görünür ve tartışılır kılınmasını amaçlıyor.” Yalan yok! Gurur duydum ülkem adına. Ne diyoruz? “Erişilebilirlik her şeydir.”

Hadi biz festivale dönelim. Ödül alan filmlerin yönetmenlerinin teşekkür konuşmalarını da içeriyor video. Jüri üyeleri ve ödüle layık gördükleri yapıtlar ise şöyle:

Ulusal Uzun Film Yarışması jürisinde yönetmen Banu Sıvacı, senarist ve yapımcı Emine Yıldırım ve yönetmen İnan Temelkuran yer almış.

En İyi Film: Barış Sarhan'ın yönettiği Cemil Şov adlı film olmuş. Yönetmen yine aynı film ile En İyi Yönetmen ödülünü de almış.

En İyi Senaryo ödülünü ise Kumbara adlı filmin senaryosu ile Ferit Karol ve Serkan Fakılı paylaşmışlar.

Seyirci Özel Ödülü'nü Hayaletler filmiyle yönetmen Azra Deniz Okyay kazanmış.

Kısa Film Yarışması jürisinde ise akademisyen ve festival programcısı Azza Chaabouni, International Short Film Week Regensburg Direktörü Insa Wiese ve Kısa Film Yönetmenleri Derneği Kurucu Başkanı Sidar Serdar Karakaş yer almış.

En İyi Film ve En İyi Yönetmen ödülü yine aynı yapımda birleşmiş. Beni de çok etkileyen Anne adlı kısa film ve yönetmeni Aslak Danbolt ipi göğüslemiş.

En İyi Senaryo ödülünü Yasemin Demirci, İklim Değişimi adlı kısa film ile almış. Ki ben bu filmi daha sonra izlerim diye beklemeye almış ve sonra da kaçırmış oldum ne yazık.

Seyirci Özel Ödülü ise yine benim de çok beğendiğim Anuş adlı filme gitmiş. Filmin yönetmeni Deniz Telek.

Tüm bunlardan sonra Engelsiz Filmler Festival'inin asıl düzenleyicisi olan Puruli Kültür Sanat'tan da biraz bahsedelim. Benim yıllar önce yine EFF üzerine yazdığım bir yazıdan özür borcum vardı ve kendilerine EEEH Dergi'nin sayfalarından özrümü bildirmiş ve dahası yazı üzerinden hatamı düzeltmiştim. Şimdi aynı hatayı işlemiyor ve büyük harflerle "Tebrik ve teşekkürlerimle PURULİ Kültür Sanat" diyorum.

<http://www.puruli.org/> web sitesinde göreceğiniz gibi kuruluş, "NEDİR?" adlı bağlantıda kendini tanıtmış. Tanıtım çok hoşuma gitti ve sizin için aynen aldım. Ancak siz yine ilgili sayfaya bir göz atmayı ihmal etmeyin. Zira Puruli adının nereden geldiği çok sempatik bir dille anlatılmış. Kesinlikle okumaya değer.

“Puruli Kùltür Sanat, kùltürel belleğe ve birikime uzun vadede değer katacak kalıcı projeleri hayata geçiren bir kùltür operatörüdür. Yaygın dolaşıma dahil olmayan sanatın, mümkün olduğu kadar fazla kişiye ulaşmasını amaçlar. Dünyanın her köşesinde benzer amacı paylaşan kişi ve kurumlarla alternatif kanallar açmak için ortak çalışmalar yürütür.”

Sitesini incelediğinizde siz de pek çok organizasyon ve etkinlikte emekleri olduğunu göreceksiniz. Üstelik birçok alandan çok farklı çevrelere de ulaştıklarına tanık olacaksınız. Bunlar arasında en popüler olanı ise Adana Altın Koza Film Festivali.

Bu noktada benim kafama takılan çok çeşitli organizasyonlarda çevreleri öbekleştirmek yerine ki konular ve kapsamlar farklılaştığında mecburen farklı organizasyonlar olacaktır, herkes için her şey aynı anda olamaz mı?

Mesela büyükler-küçükler, yaşlılar-geņçler, yeti farklılar ya da olmayanlar, mülteciler ve yerliler vs. hepsi aynı organizasyonda birleşemez mi? Sözün özü en bilineni olması hasebiyle örneğin Adana Altın Koza Festivali tümüyle erişilebilir hale getirilemez mi? Hatta En Erişilebilir Film ödülü diye bir ödül ile talanamaz mı yapımlar? Neden olmasın?

[Engelsiz Filmler Festivali resmî web sitesini incelemek isterseniz bakınız:](#)

[Festivalin sesli betimlemeli kapanış videosu için tıklayınız:](#)

Özneliğimi Yok Sayamazsın

Sevgi Mart Göcen

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 93, Kasım 2021

Bir kafede arkadaşınızla oturuyorsunuz, “Çayına şeker alır mı? Kahvesini bırakıyorum.” Bir konferans salonu, otobüs ya da durakta; “Buraya oturabilirsiniz.” Bir restoranda, “Çatal-bıçağını size mi vereyim? Kendisi yiyebilir mi?” Yolda, iş yerinde, güzel bir arkadaş muhabbetinin tam ortasında arkanızdan gelip gözlerinizi elleriyle kapatarak; “Ben kimim? Bil bakalım!” Bir aile ziyaretinde ya da sokakta kucağınızda bebeğiniz varken karşılaştığınızda, “Ay bir de çocuk mu yaptınız?” Çocuk yapmayı planladığınızı heyecanla anlattığınız bir muhabbetin ortasında, “Çocuk yapacaksanız mutlaka tüp bebek yaptırın!” Çocuğunuzla gezerken, “Annene/babana sahip çık!” Yine çocuğunuzla bir kafeye oturmak istediğinizde, “Anneni/babanı şuraya oturtsana.” Bir mağazada kıyafet denemeye çalıştığınızda kabinin içine kadar girerek, “Sen giyinemezsin, yardım edeyim.” Giyinme kabininin kapısı aralanarak, “O verdiğim gömlekti, doğru giyebildin değil mi?” Coşkuyla başladığınız işinizin ilk gününde, “Kör olduğun için sadece santralde çalışabilirsin.” Her 15 Ekim ve 3 Aralık’ta, “Engelli kardeşlerimiz için kaldırımlara rampa koyduk. Engelli kardeşlerimiz kendilerine özel açılmış okullarda daha rahat eğitim alırlar.” Üniversite sınav sonuçları açıklanıp tercih heyecanı yaşadığınız anda, “Görme engelli adaylar bu birimi tercih edemezler...” gibi cümlelerin kaç tanesini duydunuz bugüne kadar? Peki, bu cümlelerin ortak özelliği ne sizce? Sizi uğraştırmayayım, ben söyleyeyim. Bu ve benzeri cümlelerin hepsinde hakkında konuşulan ya da karar verilen kişi özne değil. Çayın, kahvenin sahibi, eğitim alacak kişi, rampayı kullanacak vatandaş, bebeğin ebeveyni ya da anne-baba olmayı planlayan çift aslında karşıdaki kişinin zihninde yok. Ya da o kadar aciz ki kendi kararlarını verebilecek düzeyde değil. Bu nedenle, onun adına konuşulmalı, düşünülmeli, karar verilmeli ve uygulanmalı.

Siz belki iş gücü sahibi, anne-baba, belki bir üniversite öğrencisi, belki çok iyi bir müzisyen, kısacası hayatın tam ortasında, herkesle aynı anda, hayat mücadelesi vermeye çalışan bir bireysiniz. Dikkat edin bireysiniz. Ama sağlamcı kalıpta bazen minicik ve her türlü şaka

yapılabilecek bir çocuk, ki onların da özel alanı vardır ve her türlü saygıyı hak ederler; bazen mağazadaki cansız manken gibi üstündeki kıyafeti rahatça çekiştirilebilecek bir nesne; bazen çocuğunun çocuğu; bazen kenara konulabilecek bir bavul ya da çanta; bazen hakkında özgürce karar verilebilecek bir eşyasınız. Ama kesinlikle özne değilsiniz.

Ülkemizdeki ucube yasalar yüzünden, aslında alenen suç olan ve yeti farkı bulunan bireyin vücut bütünlüğüne, kişisel alanına saldırı niteliği taşıyan yukarıdaki örneklerin faillerini şikâyet edemiyor ve cezalandırılmalarını sağlayamıyoruz. Oysa taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerin hepsinde bu durumlar; kişinin vücuduna izinsiz dokunulması, onurunun zedelenmesi, özel hayatı hakkında telkinlerde bulunulması, kişilik haklarına saygısızlık yapılması açıkça suç olarak tanımlanmış. İşte belki bir kısmının da yöneticisi olduğumuz bir grupta gelip gözlerimizi ellerinizle kapatıp “Ben kimim?” diyorsunuz ya, vücut dokunulmazlığımızı ihlal ediyorsunuz. Kafede, restoranda, mağazada, çocuğumuzun yanında bizi yok sayıyorsunuz ya, insan onuruna yakışmayan ve insan onurunu zedeleyici davranışlarda bulunuyorsunuz. Mağazada kabine kadar giriyor ya da iznimiz olmadan kabinin kapısını açıyorsunuz ya, kişilik haklarımızı ihlal ediyorsunuz. Sonra bunların hepsini iyi niyet kisvesine büründürüp işin içinden sıyrılıyorsunuz. Peki, kim veriyor size bu hakkı? Nereden buluyorsunuz bu fütursuzca hareket olanağını?

Sağlamcı kalıplarımızı yıkmak, bariyerlerinizi yok etmek, bu dünyanın eşit, erişilebilir ve engelsiz bir yer olduğunu görmek için görev başındayız. Bu hayalimizi gerçekleştirmeden de hiçbir yere gitmiyoruz. Gelin, bir an önce yaşamının farklı yöntemlerle ama özgürce ve eşitçe olabildiğini kabullenin ve dünya gerçekten yaşanılabilir bir yer olsun.

Eğitim Bir Tedavi Midir?

Hazan Özturan

base@merhabaspektrum.com

Sayı: 93, Kasım 2021

Bu yazıyı okuyan herkesle küçük bir oyun oynayalım istiyorum. Birkaç senaryodan bahsedeceğim ve neler olabileceğine dair bir yandan birtakım çıkarımlarda bulunmanızı isteyeceğim:

Diyelim ki bir ağrınız veya bir şikayetiniz var, hastaneye gitmenize veya bir doktor randevusu almanıza vesile oldu. Bu herhangi bir sağlık problemi olabilir. Doktor desteği aldığınız zaman nelerle karşılaşabilirsiniz? Hızlıca kafanızda canlandırmaya çalışın.

İlaç yazılabilir. Kimi tetkikler yapılır ve ameliyata ihtiyacınız olabilir. Müşahede altına alınmanız gerekebilir. Henüz büyük bir sıkıntı oluşmamışsa, doktor takip talep edebilir.

Bazen tıbbi bir müdahale gerçekleşmeyecekse, kullanılabilir bir ilaç mevcut değilse, kimi tavsiyelerle doktordan ayrılırsınız. İlaçlar yetersiz veya etkisizse, belki fizik tedaviye ihtiyacınız olabilir. Yeni bir diyeteye yönlendirilebilirsiniz. Sıkıntınızın kaynağı psikolojik temelliyse eğer, yine belli ilaçlar ama daha önemlisi birtakım terapilere yönlendirilirsiniz.

Medikal anlamda karşılaşabileceğimiz pek çok zorluk var. Hele engelliyseniz veya hayatınızda bakımından sorumlu olduğunuz bir engelli varsa, bu ziyaretler hayatınızın çok önemli bir kısmını kapsıyor olabilir. O zaman bunların büyük bir kısmını zaten deneyimlemiştirsinizdir.

Aklınıza gelen başka örnekler var mı? Bir doktor ziyareti, başka hangi neticeyle sonuçlanabilir? İyice düşünün.

İpucu yazının başlığında olduğu için cevabı bilmiş olabilirsiniz. Fakat oldukça eminim ki, size veya yakınlarınıza "tedavi" olarak öne sürülen şey hiçbir zaman "eğitim" olmamıştır... Tabii hayatınızda otistik bir çocuk yoksa.

Bir başka senaryo deneyelim şimdi:

Bir çocuğunuz oldu. Belki biraz plansız gelişti olaylar veya bu uzun zamandır arzuladığınız bir şeydi. Ona iyi bir hayat sunmak istiyorsunuz.

Erken yaşlarda çocuğunuzda birtakım farklılıklar olduğunu anladınız. Göz teması kurmakta, duygularını regüle etmekte, sizinle bağ kurmakta veya zaman ilerlese dahi sözlü iletişim kurmakta zorluklar yaşıyor. Ya da çok önemli bir değişiklik olana kadar her şey yolunda gibiydi. Fakat yaşanan değişiklik sonrası, çocuğunuzun dış dünyayla ilişkisinde bazı farklılıklar oluştu.

Bir ebeveyn olarak en doğrusunu yapmak istediniz. Belli bir destek alması gerekiyorsa, bunu öğrenip gereken adımları atmaya niyetlisiniz. Bir uzmanla konuşmaya karar verdiniz.

İşte o anda karşınıza o sözcük çıktı: "Otizm".

Daha önce otizmi duymuş olsanız da ilk kez o an fark ettiniz aslında ne olduğunu hiç bilmediğinizi. Doktordan birtakım başka kelimeler daha duyuyorsunuz: "bozukluk", "hastalık", "tedavi", "geç kalmak", "erken müdahale", "gelişimsel gecikmeler", "yoğun eğitim"...

Çocuğunuz birebir aynı çocuk fakat bu ziyaretin sonunda dünya biraz daha karanlık bir yer. Biraz araştırma yapmaya çalışıyorsunuz. İnternette bir sürü şey yazıyor. Ebeveyn destek grupları çıktı karşınıza. Herkes korkunç karamsar. Komplo teorileri, birbiriyle çelişen tavsiyeler, umutsuz ve mutsuz nice aile.

Tıbbi kaynakların çoğunda, ilk psikiyatrist veya pedyatrist ziyaretinde de duyacağımız o cümlenin benzerleri çıkıyor karşınıza "Etkili tek tedavi, çok geç kalınmadan başlanacak yoğunlaştırılmış özel eğitim".

Bu noktada çeşitli kaygılar başlıyor. Ya size denildiği gibi geç kalmışsanız? Çocuğunuz çok küçük bile olsa, çok geç kalmak sizin hatanız olmalı? Nasıl fark edemediniz? Neden zamanında doktor desteği almadınız? Her yerde "bilimsel olarak kanıtlanmış tek yöntem" olduğu yazan UDA, çocuğunuza mutlaka sağlamanız gereken bir şey mi? Ya biraz daha geç kalırsanız? Haftada 20 ila 40 saat eğitime ayıracak bir bütçeniz var mı? Para mı önemli, çocuğunuzun sağlığı mı? Ne yapacaksınız?

Her yıl yüzlerce ebeveyn bunu yaşıyor.

İşte bu karmaşanın ortasında, içine girdiğiniz telaşla iki çok önemli soruyu unuttunuz bile: Otizm bir hastalık mı? Eğitim bir tedavi olabilir mi?

İki sorunun cevabı da hayır.

Fakat karşınıza çıkacak nice doktor, otizmin bir hastalık olduğuna sizi ikna etti bile. Kimileri "Hastalık değil, bozukluk" dese de eğer çocuğunuzun yaşatları gibi "normal" olmasını istiyorsanız, "Mutlaka yoğun özel eğitim almalı" demeyi sürdürdü iç sesiniz. Çocuğunuzdan gelen geri bildirimler, harcadığımız paranın karşılığında çocuğunuzun gösterebildiği gelişme orantılı değil fakat daha kötüsünden korktuğunuz için bu girdaptan çıkamıyorsunuz...

Otistiklerin aileleri, çocukları tanı aldığı anda böyle bir totolojinin göbeğine düşüyor ve pek azı çıkış yolunu bulabiliyor.

Aşama aşama, yıllara yayarak bu simülasyonu sürdürebilirim. Fakat bu yazının odak noktasını kaçırmamak için burada durmak istiyorum. Çünkü burada çok önemli bir soru var:

Bir doktor, reçetesine neden eğitimi bir ilaçmış gibi yazar?

Nörotipi ne olursa olsun her çocuğun eğitime, sevgiye, desteğe ve kabul edilmeye ihtiyacı vardır. Elbette bir başkasına dönüştürülerek değil, kendisi olarak kabul edilmeye. Otistik çocuklar kabul edilsin diye kendilerine dayatılan eğitimler uğruna sevgi ve destek hissetmekten alıkonuluyor.

Türkiye dahil olmak üzere kimi ülkelerde, otistiklere tedavi ismiyle çok erken yaşlarda dayatılan eğitim, "UDA" diye bir yöntem. Açılımı Uygulamalı Davranış Analizi. UDA'cılar size otizme karşı bilimsel olarak kanıtlanmış en etkili yöntemi kullanarak çocuğun problemleri

davranışlarından kurtulabileceklerini söylerler. Yeterince yoğun eğitim alırsanız, çocuğunuz belki bir gün otistik olmayı bırakabilirmiş diye bir masal anlatırlar.

Söylemedikleri şey, otizmin çocuğun beyninin bizzat kendisi olduğu ve otistik bir çocuğun hep otistik kalacağıdır. UDA ve benzerlerinde amaç, çocuğun sadece davranışlarını değiştirmek, tıpkı kendileri gibi çocuğun yalnızca davranışlarına bakan kişilerin vereceği rapordan otizm tanısını sildirmektir. Yani UDA; otistik çocukların ihtiyaçlarını, iletişim yöntemlerini, nasıl yetişkinlere dönüşeceklerini önemsemez. Otistiklerin duygularını regüle etmelerine yardımcı olan stim yapmak gibi davranışları yok etmeyi, otistik özelliklerini ne pahasına olursa olsun bastırmayı amaçlar. Bunlar için ödül-ceza sisteminden ibaret pekiştireçler kullanırlar.

Yalnızca davranışçılığı baz alanlar, davranışların altında yatan yüzeysel olmayan sebepleri önemsemezler. Günlük hayatın akışındaki kompleks dinamiklerde uyguladıkları yöntemlerin faydadan çok zarara yol açacağını düşünmezler. Doğrudan ve sadece davranışları değiştirmeye odaklanırlar. Otistiklerin nörotipiklerin beklentilerine dönüşmesini, çocuğun ihtiyaç ve iletişim yöntemlerinin önüne koyarlar.

Kısacası çok sevdiğiniz evladınızı, ne olduğunun farkına bile varamadan oldukça pahalı bir köpek eğitimi kursuna yollamış olursunuz.

İnsanlar tıbbi yardım almaya çalışırken nasıl bunun ortasına düşüyor, çocuklarına destek sağlamaya çalışırken nasıl çocukları bir anda "tedavi" amacıyla akranlarından ve daha önemlisi kendi ihtiyaçlarından oldukça farklı muameleler gördükleri eğitimlere zorlanıyor, hep birlikte oturup kara kara düşünmemiz lazım.

Aklama ve Karalama Aparatı Olarak Nöroçeşitlilik

A_Normal_Norm

anormalnorm@yahoo.com

Sayı: 93, Kasım 2021

Realite: “Bu nasıl deliliktir yahu!” Güya anarşist bir kolektifte ekonomik istismar, sözlü/ fiziksel şiddet ve manipülasyon suçları hakkında Türkiye’nin en kıymetli akademisyen/ gazetecilerinden birinin sarf ettiği cümle.

Realite: Celal Şengör ağzından sular akarak “ders vermek” için bir öğrencisinin beden bütünlüğünü ihlal ettiğini anlattı ve tacizci erkek aklama timinin bir kısmı “Kendisi otistik, belki...” diyerek nöroçeşitliliği yani standart dışı zihinlerinden birine sahip olmayı öne sürmeye kalktı.

Realite: Farklı zihin türleriyle ilgili çalışmalar da yapan nörolog, 3-5 gündür “beceriksiz” ve “terbiyesiz” demek istediği hemşire, hasta bakıcı ve asistanları “geri zekalı” diyerek aşağılıyor. Zihinsel engelli olan “hastalar”ının bir kısmı bazı meslektaşları tarafından hala tıbbın eski diliyle geri zekalı olarak anılıyor. Bu insanın zihinsel engelli ve bunak hastalarına insan hakları ve nesne değil özne davranışları çerçevesinde saygı gösterdiği varsayılıyor.

Realite: Zihnen paralayıcı bir süreçte olduğum için dinlenmek için kaçtığım evde ilk 5 dakikada kedinin sebepsiz zannedilen, kedi dilinde “Bana mama vermeyi unuttun” kodlu davranışlarının manyaklık olarak adlandırılmasına tahammül geliştirmem bekleniyor. İlk defa Kapadokya civarında adlandırılan ve dile kazandırılan “manyak” kelimesinin varlığının sebebi, bipolarların o dönemde tespit edilmiş ve bir hekim tarafından tasvir edilmiş olması. Ben o manyağım. “Manyak” ve “manyamak”, bipolarların mani döneminden varlığını kazanmış bir kelime.

Realite: Herhangi bir nöroçeşitli, diğer nöroçeşitlilerden bambaşka bünyesel özellikler deneyimlese ve hayatları doğal olarak bambaşka olsa da bu tür dolaylı ve dolaysız aşağılamalarla örölü bir Dünya'da varlığını sürdürüyor.

Kendisini nöroçeşitli veya bize dair bir kelimeyle ansın ya da anmasın; spastik, deli, otistik, zihinsel engelli, bunak ve diğer nöroçeşitliler nörolojiye, psikiyatriye başvuruyorlar arada bir veya sıkça. O koskoca "Ruh ve Sinir Hastalıkları" tabelasıyla karşılaşan çoğu kişi kötülükle kendilerinin eşitlendiğini seziyor ya da hatırlıyor ha bire. Aklı, iyiyi, vicdanı tanımlayabilmek için nöroçeşitlilik lugatını kendine kontrast malzemesi eden toplumda yaşayan nöroçeşitliler kimlerle bizi alttan alta ya da adlı adınca bir gördüğünüze bulantıyla tanık oluyoruz.

Nöroçeşitlinin Derdi, Toplumunu Niye Gersin ki?

Cinsel nitelikli suçlar, ayıplar, günahlar, sömürü, terbiyesizlik, beceriksizlik, ırkçılık, cinsiyetçilik... Kimsenin sorumluluğunu almak istemediği, haşa kendi ve sevdikleri hiç yapamaz zannettiği kötülüklerin isimlendirilmesi psikiyatri, psikoloji ve nöroloji sözlüğünden araklanıyor devamlı.

"Nasıl önlenir ve neden olur? Neleri değiştirmemiz gerekir, ben ne yapabilirim?" sorularından kaçınabilmek için toplumun başvurduğu "standart dışı beyne sahip olmak" yani "anormallik" açıklaması, kendi kısıtlı deneyimi ve yaşam alanı içinde normal kabul edilen herkes için vicdan aklama görevi görüyor. Ama nöroçeşitliliğe dair bu ayrımcı kanılar ve dil dünyası bu suçların devamı için gerekli zeminin malzemelerinden biri aynı zamanda.

Seçimler ve Suçlar

Nöroçeşitlilik veya hastalığın seçim olmadığını sadece hayatın getirisi olduğunu nasıl oluyorsa hep ıskalayan çoğunluk, ister kapitalizmi ister tecavüzü ister beceriksizliği bizim üzerimizden adlandırırsın şunu da demiş oluyor:

“Onun seçimi değil, demek ki masum.”

Ne hastalık ne de farklı bir beyin yapısıyla doğmuş olmak kişilerin tercihi, talebi ve ısrarıyla kişiyi bulmaz. Bir diyabetiğin şeker komasına girmesi, alzheimerlının unutmaya başlaması, bir şizofrenin bazı dönemlerde zibilyon kadar belirtinin yanında bir de sanrı görmesi, bir başka teşhislinin dürtüselliği birer seçim değil, konfor alanının sunduğu bir imkan değil... Organizmasının işleyişinin kalıcı veya geçici parçası.

Kişi o veya bu özelliğinden ya da belirtisinden zarar gördüğünü düşünüyor, hele ki başkasına istemeden de olsa zarar verdiği kanaat getiriyorsa... İşte o zaman bir seçim beliriyor... O veya bu özelliğime/ deneyimime dair nasıl bir çaba harcamalıyım ki ne benim ne de bizim huzurumuz kaçmasın?

Her türlü suça bulaşma oranı toplumun suç ortalamasının altında olan ve damgacı dil dünyasına da maruz bırakılan “ruh hastası” nüfusun çoğu bu seçimleri zamanında yapmış ve cinayetin yanına yaklaşmadan yaşıyor. Mahalleliler onları “Kessin katil, şerefsizim” diyerek kovsa bile birilerini öldürmek gibi bir hobi edinmişlikleri yok.

Fakirlerin ezici çoğunluğu nasıl hırsızlık ve dolandırıcılıkla meşgul değilse, birçok kleptoman zihin sağlığına emek ve para harcamayarak, iradelerini de diğer kişisel özelliklerini de kendilerini durduracak şekilde kullanıyorlar.

Ama madem ki toplumun çoğunluğuna göre tüm kötülüklerin anası ve danası anormaller, madem ki herkeste bir psikoloji var, madem ki kötülükler psikoloji ve psikiyatriyle açıklanabilir; kişi veya yetkililerin elinde elemek/kapatmak dışında pek bir şey yoktur.

Mesela öfke kontrol sorunu olan dayakçı adam nedense öfkesini eşine, çocuğuna ya da sokaktaki hayvana yöneltir. Niyeyse patronuna ya da devlet memuruna patlamaz o öfke... Ama insanlık hali psikolojik sorunluluk işte, İstanbul Sözleşmesi hop çöpe atılabilir. Mevzu insanlık haliyse bir anlık psikolojik hata yüzünden bir kadın katili, her türlü anlayış ve ceza indirimiyle kucaklanabilir gönül rahatlığıyla.

Kapitalizm bir hastalıksa tedavi, rehabilitasyon, pansuman veya ilaçla devamını sağlayabilir savaş kararlarını alan ve destekleyenlerin de aslında komşu yurttaşlarını korumak isteyen sıradan insanlar kadar masum ve zararsız olduğuna inanabiliriz.

Kapitalizmin işleyişiyle kalkınmaya devam edeceğini bilen sömürgeci ise lobi faaliyetlerinin ucunun milyonlarca insanın ölümüne, açlığına mal olduğunu bilerek kararlar almaya devam etmektedir o sırada. Rakamları nasıl manipüle edecekleri, hangi silah üreticisiyle anlaşacakları, petrol rezervleri bittiğinde gene nasıl kar edecekleri seçimlerle ve akılla inşa edilen haritalar.

İrkçilik bir hastalıksa, ruh hastalığı ise yapabileceğimiz hiç bir şey yoktur ve “Zihnimize acaba ırkçı inanışlar var mıdır?” diye sormaya da gerek kalmaz. Beyinlerimizdeki anlam haritalarının öğrenilmişliklerle, zihinsel alışkanlıklar ve reflekslerle döşeli olduğunu, istersek ve seçersek ırkçılığa katkı koymayı kesmeyi becerebileceğimizi bilmek falan isteyen yok pek. İrkçilik anormallikse, “normal” diye adlandırdığımız hayatlara devam edebiliriz rahatça. Günlük faşizm diye bir şey yoktu zaten, Hitler de ruh hastası olduğu için Almanya halkı gaz odalarını bilmiyormuş gibi yapmayı akıl edebildi.

Organize Kötülüğün Devamı İçin

Zihindeki düşünceler, tercih edilen davranışlar ve psişenin öğrendikleri/alışkanlıkları hiç dönüşmez ve elimizden bir şey gelmez zannetmek de kendimizi “iyi insan” sıfat tamlamasında sabitleyebilmek için kullanışlı bir kanı. Kötülükler katkı koyma ihtimali olanların sadece ruhu, akli, beyni hastalar olduğuna inanmak normal olduğuna inanan herkesin ruhuna iyi gelir. Ne bizim iyiliğimiz değişir ne de kötülüklerin daimiliği.

“Şekerim var, onun için geçen sene istemedim 3 kere kontrolsüz öfke gösterdim” demekle “Şekerim düşüyor, onun için her gün eşime ve çocuklarıma yumruk atıyorum. Şekerim düşmese haşa” arasındaki fark gibi düşünelim biraz da.

İkincisindeki bahane edişle birincisinin gerçekliği o diyabetin süreğenliğinin gerçekliğinde yükseliyor. Biri palavra, biri gerçek açıklama. Diyabetin kendisi ise hem realite hem de kötü davranışı sürdürmek isteyen için kuvvetli bir bahane.

İstismar, sömürü, şiddet hep vardysa, hep olacaksa ve bu üretilmiş umutsuzluk söylemini yeniden yeniden üretmeliyse de değişik, beyinliler de hastalıklar da pek kullanışlı.

“Hep anormal insanlar olacaktır. Kötülükler anormallerin suçudur. Demek ki bir şey yapsak da değişmez.” Bu düşünce silsilesi imtiyazları inşa eden ve faydalananların fena halde işine geliyor. Neoliberal tarih anlatısının içinde yerini bulan bu işlevsel suni umutsuzluk hayata, kendimize ve toplumlara bakarken kullandığımız normal anormal zıtlığından da tesis ediliyor. Kötülükler, anomali üzerinden açıklandıkça çözüm olasılıkları da karartılıyor.

Zihin işleyişinde nelerin elimizde olduğunun, neleri sırf istedik/gerekli diye değiştirebileceğimiz, neleri değiştiremeyeceğimiz ama gayet de bunun da sorumluluğunu taşıyabileceğimiz konusunda zihinler çok karışık. Ortalığa saçılmış popüler psikoloji ve psikiyatri yazıları belli ki elimizde olanlarla olmayanları ayırt etmeye pek yaramıyor ve bu kakofonide psikoloji veya psikiyatriden ödünç bilgiler bir şekilde kötülüğün devamlılığına inancımıza katkı koyuyor.

Dikkat, kakılmış umutsuzluk öğrenilmiş çaresizlikten daha zararlı ve ısrarcı olabilir.

İçe kapalı bir kolektifi istismar çemberine çeviren herifçioğlunun ve suç ortaklarının ideolojik seçimi, dayanışma adı altında başkalarının parasına konmak için bahane seçkileri, nedense sadece kadın üyelere yöneltilmiş şiddetin ve iğrenç detaylarını delilikle isimlendirme tercihi o ideolojinin de manipülasyon için nasıl araçsallaştırılabildiğini, gençlerin bu tür yapıların veya kişilerin tuzaklarına karşı nasıl güçlendirilebileceğini kamu önünde açığa çıkarabilme imkanının da önünü kesivermiş oluyor. Üstelik o ideolojinin de deliliğin peşinde aynı çukura itilmesini kolaylaştırıyor.

Delilik her daim olduysa, tarihte henüz şiddet sarmalına dur denilemediyse, demek ki insanlık adına herhangi bir ideolojiden faydalanarak arayışlara girmenin faydası da yoktur çünkü delilik vardır ve her arayış en az kapitalizm şiddeti kadar kokuşmuşluğa mahkumdur. İyi oldu ya bir istismarı işleyişe çevirmiş örgütlenmenin faturasını da deliliğe keserken o ideolojinin de güme gitmesi. Neoliberal hayat algısının işine gelen umutsuzluğu yeniden ürettik mi? Şimdi gidip bir ruh hastasının hayatını ağlakça anlatan bir filmi ya da “delilik mi dahilik mi” kodlu nörotipik masturbasyonuna yönelik araştırmalarımızı yapabiliriz. Olmadı karizmatik seri katil eşittir psikiyatri teşhisi dizileri de mevcut.

Damgalananlar Zararsız Mı Yani?

Bir dakika, tüm bu toplumsal aklama mekanizmasına yem edilen nöroçeşitlilere ve nöroçeşitliliğin parçası olan psikososyal engellilere ne mi oldu? Onlar mı zarar gördü? Biz gerçekten elimizde olmayan durumları açıkladığımızda “Teşhisini bize karşı kullanma. Her şeyi teşhisle açıklama” laflarını duyarken bahsi geçen özellik tıp tarafından “belirti” diye mi adlandırılıyormuş?

Bizlerin bir kısmı damgalanmamak için ilaç kullandığını gizlerken bir kısım nörotipik yani standart/normal beyinli insan, o kişiye gerekli olan ilacı kendine uyuşturucu etmek için nöroçeşitli ergenleri ikna etmeye mi çalışıyormuş?

Nasıl yani bipolarların hepsi kuduruk değil mi? Şiddete yatkınlıkla suçlanan nöroçeşitlilerin suça maruz kalma ihtimali herhangi bir nörotipiğin yaklaşık 2,5 katı mıymış? Bütün köy zihinsel engelli genç adına 8 yıldır tecavüz ediyormuş ve engelliliğin bu konuyla hiç alakası yok muymuş? ABD’de mental sağlık krizi sonucu ortaya çıkan durumlarda başvuru yetkilermiş ve zırt pırt otistik gençler polislerin eğitimsizliği yüzünden kurşunlanıyor muymuş?

Bir “zararlı” kişi bir tesadüf nöroçeşitli veya ruh hastası ise teşhisi kriminal durumun açıklaması mıdır? Nöroçeşitli kişinin herhangi bir davranışının seçim mi yoksa elinde olmayan geçici bir durum mu olduğu nasıl mı ayırt edilir? Zaten bu durumlara yönelik destek yöntemleri mi mevcut? Nasıl yani deliler “zararlılar ve zararsızlar” diye ikiye ayrılıyor mu?

Değil mi ki Türkiye’nin en akıllı ve vicdanlı zihinleri dahi şiddeti dizayn eden, planlayan, seçen pisliklerle deliliği eşitleyebiliyor, mesela otizm hakkında pek bir farkındalıkla süregelen psikiyatri hastası milyonları damgalamakta zarar ziyan görmüyor, ne kadar değişik olduğunu vurgulamak için kendini “deli” diye vurguluyor ama nefret ettiği politikacılara ruh hastası diye hönkürüyor...

Deliliği aklın ve vicdanın zıddı zanneden bir kültüre masumluğumuzu, uğradığımız insan haklarının yoğunluğunu ya da damgacı medeniyetin tarihsel işleyişini tek tek ispatlama talebini kabul etmek zorunda değiliz.

Zaten zararlı olmadığımızı, kendimize veya başkalarına nasıl iyi geldiğimizi veya zarar verme ihtimalimiz varsa ender durumlarda, bunu nasıl ynetebildiğimizin detaylarını anlatmaya da lüzum yok pek.

Normalcilerin temel varsayımlarının milyonlarca nroeşitlinin “muhtemelen zararlı” olduğunu bilmek yeterince zararlı bir maruz kalma hali.

Damgacı anlam dünyası ve dilinden, bürokrasiden ve bizzat ruh sağlığı sistemi içindeki insan hakları ihlallerinden yeterince reel zarar görüyoruz. Bir de “Ne kadar zararsızız”ı anlatarak kendi onurumuza saldıramayız güzel normalcilerin hatırı için.

Bizim i işlerimiz yani birebir deneyimlerimiz normalci ve sağlamcı zihin dünyasınca trajedi, şiddet, kötülük, yaratıcılık arpıtmalarıyla filtrelenebilsin ve gene yalan yanlış erevelenebilsin diye hiçbir toplum kesiminin herhangi bir masasına malzeme sağlamaya gerek yok.

Anormaller, hep bir suçlu, ama pek komikli deliler, ne kadar değişik bu nöroçeşitliler... Nroeşitliler birbirleriyle ve sadece “Velev ki deliyim, velev ki ruh hastasıyım...” gibi cümleleri kurabilip deli meli olmadığını bilen nrotipiklerle bu konuları konuşurlar yeri geldikçe.

Çoğunluk akıl tapıncı mezarında sadece kendilerine iyi gelen ruh halini sağlayabilsin ve o arada pornografik “değişik beyin” merakları tatmin olsun diye nöroçeşitliliğin detaylarını anlatmaya enerji harcamak beyhude sanki. Biz bize kamudan azade diyaloglar bir süreliğine daha yapıcı.

İçe kapalı yapıların, yankı odalarının iktidar mekanizmalarını yeniden üretmesi, şiddete daha kolay yol vermesi falan mı dediniz? Nöroçeşitliliğin ismine bakılması yeterli iç rahatlığı için. Benzemezler ve hiç benzemezler olarak bir aradayken standart beyin, beden ve sağlık raporu cenderesinden düşünenlere göre çok daha güvenli bir ortamdayız. Bu saatten sonra bırakalım da gönüllüler normal-anormal ikiliğinde sadece kendilerini boğsunlar.

Oyumu Herkes Gibi Kullanmak Hakkımdır, Öteleme

Nurşen Korkmaz

nsunarkorkmaz@gmail.com

Sayı: 93, Kasım 2021

“Oyumu herkes gibi kullanmak hakkımdır, öteleme.” Zaytung haberi değil, körler hala tek başına oylarını kullanamıyor.

Seçimlerin en temel kurallarından biri, oy kullanma işleminin gizlilik içerisinde yürütülmesidir. Güvenli bir seçim için olmazsa olmaz bir kuraldır bu. Öyle ki, görünür şekilde kullanılan oylar geçersiz sayılıyor. Peki bu önemli kural ne zaman unutuluyor? Tabii ki yeti farklılığı olanlar oy kullanacağı zaman. Düşünebiliyor musunuz? 2020’li yıllarda körlerin eşit ve erişilebilir oy kullanma hakkı garanti altında değil. Üstelik Engelsiz Erişim Derneği’nin yıllardır yürütmüş olduğu mücadele ve erişilebilir yöntem önerilerine rağmen. Mevcut seçim yasasında körlerin bir akrabaları ya da o seçim bölgesindeki seçmenlerden birinin yardımı ile oyunu kullanması gerektiği belirtiliyor. Yani siyasi tercihini başkasıyla paylaşmak zorunda bırakılıyor. Kör seçmen kendisine yardım edenin tercihini bilemiyorken, körün tercihi başkaları tarafından biliniyor. Mahremiyet, bağımsız oy kullanma, eşit koşulların hiçbiri gözetilmiyor. Ya o kişi benim tercihim değil de kendi tercihini sandığa yansıtıyorsa? Bunun garantisini kim verebilir? Ayrıca ailem bile olsa neden farklı bir görüşe sahip olmayayım ki? Bizimle aynı görüşe sahip olduğunu düşünsek bile ne kadar emin olabiliriz? Her şeyden önce ben bağımsız bir bireyim. Neden tek başıma kabine girmeyeyim? Üstelik bunun mümkün olduğunu da biliyorum. Nasıl mı?

Engelsiz Erişim Derneği 2017 anayasa değişikliği halkoylamasında, 2018 cumhurbaşkanlığı ve 27. dönem milletvekili seçimlerinde ve 2019 yerel ve mahalli idareler seçimlerinde oy pusulalarına uygun biçimde ürettiği şablonlarla körlerin tek başına oylarını kullanabilmelerinin mümkün olduğunu kanıtladı. Yüksek Seçim Kurulu’nun görevi olan erişilebilir ve engelsiz seçim koşullarını bir sivil toplum kuruluşu sağladı. Ancak Yüksek Seçim Kurulu, bu şablonları kendisi üretilen ihtiyacı olan seçmenlere göndermeyi kabul etmiyor. Gerekçe olarak ise seçim kanununu gösteriyor. Yani topu Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne

atıyor. Eğer seçim kanununda değişiklik yapılır ve isteyen k r seçmenlerin tek başına oylarını kullanmaları garanti altına alınırsa, Yüksek Seçim Kurulu da artık kaçacak bir yer bulamayacak.

Seçim yasaşının meclise geleceği konuşuluyorken, biz de temel bir insan hakkı olan tek başımıza, bağımsız ve mahrem biçimde oy kullanabilmemizi sağlayacak yasa değişikliğinin yapılmasını istiyoruz. Sesimizi yetkililere duyurmak ve haklı talebimizi elde etmek için mücadelemizden asla vazgeçmeyeceğiz. Bu amaçla bir change.org kampanyası da başlattık. Ayrıca diğer sivil toplum kuruluşlarıyla da dayanışma içindeyiz. Bu yazıyı hazırlarken, imza kampanyamıza yaklaşık 8000 kişi destek verdi. Eğer siz hala imzalamadıysanız, şimdi tam zamanı. Tek yapmanız gereken şey; <https://www.change.org/engelsizsecim> bağlantısına girip imzanızı tamamlamak. İnanıyoruz ki bu işi birlikte başaracağız. Sonra da engelsiz seçim hikayemizi birbirimizle paylaşacağız.

Görme Engelli Bir Bebek, Ebeveynlerine Sesleniyor-8

Canan Çam Yücel

canancam@gmail.com

Sayı: 93, Kasım 2021

Son Birkaç İpucu Daha!

Sevgili anneciğim ve babacığım. Bu ay artık size birkaç küçük ipucu vererek son sözlerimi söyleyip bu yazı dizisini tamamlayacağım. Tabii şunu da söylemem gerekiyor. Ne bundan önceki yazılarda söylediklerim ne de bu yazıda söyleyeceklerim, tüm yaşamı anlatmam için yeterli. Ancak ben sadece kalemim yettiğince ve dilim döndüğünce özellikle 0-6 yaş arasındaki genel gelişim özelliklerimden bahsetmeye çalıştım. Bu yazıda ise genel olarak anaokulu, ilkokul ve tüm yaşamım ile ilgili bir şeyler söyleyerek sözlerimi toparlamak istiyorum. Umarım bu yazı dizisi hedefine ulaşır ve görme engelli bir bebeğe ya da çocuğa sahip ebeveynlere bir nebze de olsa yol gösterebilirim. Şimdiden iyi okumalar.

Bir önceki yazıda anaokulu eğitiminin tüm çocuklar için ne kadar önemli ve gerekli olduğundan biraz bahsetmiştim sizlere. Görme engelli bir birey olarak benim için de anaokulu eğitimi olmazsa olmazlardan birisi. Çünkü ne kadar erken bir gruba dahil olur, akranlarımla bir arada bulunabilirsem, hayatın içinde o kadar erken yer alabilir ve var olabilirim. Anaokulu ortamında bulunmak; akranlarımla buluşmamı, arkadaşlık kurmamı, paylaşmayı öğrenmemi, sıra bekleme ve söz alma gibi sosyal becerileri kazanmamı sağlamakla birlikte, akademik becerilerde de akranlarımla aynı anda gelişmeye katkı sağlayacaktır. Tüm bunların yanı sıra ve bana göre en önemlisi de görme engelli bir birey olarak özgüvenimi arttıracak ve bağımsızlaşmamı sağlayacaktır. Bu yazı dizisinde belki de en çok vurguladığım kavramlardan birisi “bağımsızlık”. Çünkü bağımsızlaşmayan bir birey, her ne kadar sosyal ya da akademik becerilerini kazansa da tam olarak benliğini ve kimliğini kazanamayacaktır. Tüm bu nedenlerle, erken yaştan itibaren akranlarımla aynı eğitim ortamında, etkili ve kaliteli eğitim alabilmek, tüm yaşamım boyunca kazanacağım deneyimlerimi doğrudan etkileyecektir. Çünkü okul öncesi dönem, tüm bireylerin

öğrenmeye en açık olduğu ve en hızlı gelişim gösterdiği dönemdir. Bu kritik dönemin atlanmaması, uygun becerilerin kazanılması, gerekli gelişimin sağlanması benim açımdan çok önemli. Anaokuluna devam ettiğim süreçte okul içinde ve dışında yapılan tüm etkinliklere maksimum düzeyde, potansiyelim yettiğince tam ve etkin katılımımın sağlanması gerekiyor. Görmediğim ya da az gördüğüm için bazı etkinliklerin dışında bırakılmak istenebilirim zaman zaman. Bu noktada yapmanız gereken, okuldaki öğretmenler, yöneticiler ve diğer okul personeli ile iş birliği içinde çalışarak gerekli düzenlemelerin yapılmasını talep ve teşvik etmek ve yapabildiğim ölçüde tüm etkinliklere katılmamı sağlamaktır. Tabii tüm bunlar için beni ve gelişim özelliklerimi okuldakilere en doğru şekilde anlatmanız gerekir. Çünkü ancak bu şekilde etkili bir eğitim alabilirim. Şunu söylemeyi unutmayayım. Görme engelli bir birey olarak eğitime dair haklarımın neler olduğunu da bilmeniz çok önemli. Çünkü hakların neler olduğu bilinmediğinde, hakkı savunmak da söz konusu olamıyor. Hangi haklara sahip olduğunu bilmek aynı zamanda ebeveyn olarak sizleri de güçlü kılacak ve cesaretlendirecektir. Sizin gücünüz ve cesaretiniz, beni de güçlendirecek ve haklarımın bilincinde bir birey olarak yetişmemi sağlayacaktır.

İlkokul dönemine geldiğimde sizleri farklı bir telaş saracak. “Ne yapacağız, çocuğumuzu hangi okula göndereceğiz; görme engelliler okuluna mı gitse yoksa evimizin yakınındaki bir ilkokula mı kayıt ettiresek?” gibi sorular kafanızın içinde dolaşmaya başlayacak daha okullar açılmadan birkaç ay önce. Çok haklısınız, zor bir karar. Görme engelliler okuluna gitsem, orada hep görmeyen ya da az gören bireyler olduğu için daha iyi eğitim alabileceğimi düşüneceksiniz. Ya da evimizin yakınındaki bir ilkokula gittiğimde, herhangi bir engeli bulunmayan akranlarımla daha iyi sosyalleşeceğimi, evime yakın olduğum için yollarda zaman kaybetmeyeceğimi ve bana daha fazla zaman ayırabileceğinizi düşüneceksiniz. Ve buna benzer birçok şey geçecek aklınızdan. Kararınız ne olursa olsun, doğru ya da yanlış diyemem. Çünkü kararlarımız, içinde bulunduğumuz koşullardan etkilenir. Ancak benim için en uygun ve en etkili kararı vereceğinizden eminim. Sadece şunu söylemeliyim ki, akranlarımla aynı anda, aynı eğitim ortamında eğitime katılabilirsem, bunun yanı sıra Braille alfabesi, matematik işlemlerinde kullanılan abaküs, bağımsız hareket ve baston kullanımı konularında uygun destekleyici eğitimleri alabilirsem, bu uzun vadede benim için daha faydalı olacaktır. Çünkü ilkokul ve ortaokulda görme engelliler okullarında eğitim alsam bile liseden itibaren yine akranlarımla aynı eğitim ortamını paylaşacağım. Aynı zamanda tüm yaşamın içinde herkesle birlikte var oluyoruz;

sokağa çıktığımızda, markete, sinemaya, tiyatroya, konsere, alışveriş merkezine, oyun parkına gittiğimizde bir aradayız. O nedenle, hayatın her alanında olduğu gibi eğitim hayatında da uygun koşullar sağlanarak mümkün olan en erken yaştan itibaren akranlarımla aynı eğitim ortamında bulunmamın daha uygun olacağını düşünüyorum. Tabii tüm bunlar için uygun eğitim ortamının, uygun materyallerin, gerekli destekleyici eğitimlerin bana sunulması çok önemli. Aynı zamanda ebeveyn olarak sizin okuldaki öğretmen, yönetici, personel ve akranlarımla ebeveynleri ile yapacağınız iş birliği de çok önemli.

Kısacası, hayatımdaki yeriniz o kadar büyük ve anlamlı ki eğitimim boyunca yoğun desteğinize ihtiyacım olacak. Ama şunu asla unutmayın; özellikle “kritik dönem” olarak nitelendirilen okul öncesi dönem ile ilkökul döneminde eğitimime yapacağınız her yatırım, sizin gelecekteki birikiminiz olacak. Yıllar geçtikçe hem sosyal hem de akademik becerilerimin daha da geliştiğine şahit olacaksınız. Ancak tam da bu noktada özellikle vurgulamak istediğim bir nokta var. Beni asla akranlarımla kıyaslamayın, karşılaştırmalardan kaçının. Çünkü her birey biriciktir; her birey birbirinden farklı gelişim özellikleri gösterir, farklı beceri, yetenek ve karakter özelliklerine sahiptir. Dolayısıyla, beni ne gören akranlarımla ne de görme engelli akranlarımla karşılaştırın. Sadece şunu bilmeniz yeterli; hepimiz aynı gelişim evrelerinden geçerez ancak bunun zamanı ve hızı değişiklik gösterebilir. Dolayısıyla, bir akranımın bugün yapabildiği bir şeyi, ben beş ay sonra yapabilir konuma gelebilirim. Bana karşı toleranslı olmanız, zaman tanımanız, fırsat yaratmanız, karar alma süreçlerine katılmamı teşvik etmeniz, tercih ve seçim yapma fırsatı vermeniz, sorumluluk almam konusunda desteklemeniz benim için o kadar önemli ve değerli ki. Yıllar geçtikçe ve bu süreçleri yaşadıkça ne demek istediğimi daha da iyi anlayacağımıza eminim. Tüm bu davranışları kazandığımda, hayatın içinde kendime yer bulabilir ve var olabilirim. Ayrıca tüm bunlar bir birey olarak benim kimlik gelişimim için çok anlamlı adımlar.

Gördüğünüz gibi söyleyecek çok sözüm var. Ancak artık toparlamam gerekiyor sanırım. Tüm yaşamı, bir yazı dizisine sığdırmak o kadar da kolay değil. Ben sadece görme engelli bir birey olarak dünyaya geldiğim andan itibaren gelişimimden, öğrenme biçimimden, kullanmaya ihtiyaç duyacağım materyallerden satır aralarında bahsetmeye çalıştım. Aynı zamanda ebeveyn olarak nasıl destek olabileceğinizi dilim döndüğünce anlatmaya özen gösterdim. Sizin de beni yetiştirmek ve geliştirmek için çok fazla emek ve zaman harcayacağınızdan hiç şüphem yok. Biz

birlikte güçlü bir aileyiz ve hep öyle olacağımıza eminim. Zaman zaman dikenli ve zor yollardan geçecek olsak da birlikte tüm güçlüklerin üstesinden gelebileceğimizi biliyorum. Yeter ki siz de bana inanın ve güvenin. Beni bağımsız bir birey olarak yetiştirin ve öyle hayata hazırlayın. Bana varlığınızı ve desteğinizi her zaman hissettirin ancak benim adıma hiçbir şeyi siz yapmayın. Kısacası, benim “ben” olmama izin verin. Çünkü sizin varlığınızda ve sizin yanınızda sağlam bir zemine basabilirsem, kendi başıma kaldığım ortamlarda da sağlam adımlar atabilirim. Bana ayırdığınız tüm zamanlar için, verdiğiniz tüm emekler için ve en önemlisi de benim annem-babam olduğunuz için sonsuz teşekkürler.

Ezberleri Bozmak

Cevdet Hincal

cevdethincal@gmx.de

Sayı: 93, Kasım 2021

Merhabalar arkadaşlar. Adım Cevdet Hincal. Uzun yıllardır yurt dışında yaşıyorum, Almanya'da. Fırsat buldukça dergiyi dinlemeye çalışıyorum, son zamanlarda dinleyecek o kadar çok materyal var ki insan bazen seçmekte zorluk çekiyor. Kitaplar, dergiler, sosyal medya...

Ben burada zaman zaman konuştuğumuz bir konuda bazı kıyaslamalar yaparak kısaca düşüncelerimi ifade etmek istiyorum.

Yalnızca Türkiye'de değil, bütün toplumlarda engelli insanlara yaklaşım ve davranış biçimi önyargılara göre şekilleniyor. Toplamların eğitim ve kültür düzeyi ile de ilgili elbette ama esas olarak tüm insanların kafasında ezberler var. Bu kelimeyi çok seviyorum, deyim olarak mesela "ezberi bozmak" ya da "ezberi bozulmak", biz ezberleri bozmalıyız ama unutmayalım ki bizim de engelliler olarak kendi ezberlerimiz var.

Bazen insanları bilgisayarlara benzetiyorum, bir işareti ya da kelimeyi yanlış verirseniz sonuç alamazsınız, bizim ezberler de buna benziyor... Karşıdan gelen bir genç kız, mesela saçlarını yemyeşil boyamışsa insanlar ona uzaydan gelen birine rastlamış gibi bakar. Çünkü saç dediğin ya siyah ya kahverengi ya sarı olur ama yeşil olamaz. Ya da elma böyle soyulur, armut böyle yenmez ya da mesele düşünceyse, böyle düşünce olmaz ya da böyle düşünemezsin... Hep böyle ezberler ve kalıplarla dolu dünyamız. Benzer şekilde karşısında bir engelli gören biri için ezber bozulur, nasıl davranacağını bilemez, bu noktada işte toplumsal farklılıklar bir ölçüde açığa çıkar diye düşünüyorum. Hangisi öne çıkar, duygusallık, acıma, vicdan ya da mantık, objektiflik. Öncelikler.... Bizde birincisi çok yoğun bir şekilde ortaya çıkıyor, neredeyse senin

duyacağın şekilde vah-vah'lar, “Çok da gençmiş”ler ya da soru faslında “Geçmiş olsun, kaza mı? Hastalık mı? Memleket nere hemşerim?... Ama karşısındakinin neye ihtiyacı olduğu hiç aklına gelmez eğer mantık öne geçerse, ki ben bu soruyu yüzlerce kez duydum.” Afedersiniz, “size yardımcı olabilir miyim?” ya da “Nasıl yardımcı olabilirim?” Cevaba göre “Nasıl yapalım, siz mi benim koluma girersiniz yoksa ben mi?...” Ve birlikte ilerlerken bütün ayrıntılar deyim yerindeyse seslendirilir, mesela “Biraz sonra merdiven çıkacağız” ya da “Şimdi trafik ışıklarında durduk, dikkat şimdi biniyoruz, sağ elinizle kapıya tutunabilirsiniz...” Bunları biraz ayrıntılı yazıyorum çünkü bence çok önemli.

Burada uzun yıllar masör olarak çalıştım, işyerim yakın bir kasabadaydı, günde toplam 4 saat yollardaydım ve böyle olunca insan pek çok olaya tanık oluyor ya da kendisi bizzat yaşıyor.

En çok sevdiğim şey, bir annenin çocuğuyla mantıklı bir şekilde konuşması ve ona hayatı, olayları anlatması. Mantıklı derken şunu kastediyorum, çocuğu ile konuşurken büyük bir insanla konuşur gibi ciddi ve gerçekçi ifadeler kullanmayı tercih etmesi. Burada anne ve babaların büyük çoğunluğu çocuklarına böyle davranır. Şuraya gelmek istiyorum:

Bir gün iş dönüşü metrodayım, bir istasyonda genç bir anne ve 4-5 yaşlarında bir kız çocuğu bindiler ve benim karşıma oturdular. Manzarayı tahmin edebiliyorsunuz. Çocuk beni dikkatle süzüyor, elimdeki bastona dikkatle bakıyor. Biraz sonra annesine sordu; “Anne bu adam neden o elindeki sopayı taşıyor?” Anne, “O sopa değil canım, bir baston ve bu bey o bastonu taşımak zorunda çünkü göremiyor, önündeki engelleri onunla bulabiliyor, merdivenleri vs.” şeklinde cevaplıyor çocuğun sorusunu. Konuşma böyle bir süre devam etti, ben de her şeyi duydum, daha sonra kadın dizime hafifçe dokundu ve “Afedersiniz, çocuğa bunu anlatmak gerekir, bunları öğrenmeleri gerekir ve gerekirse nasıl yardımcı olabileceklerini de bilmeliler” dedi.

Bizde anne ve babalar böyle durumlarda çocuğa durumu anlatmak yerine çocuğun dikkatini başka yöne çevirmeye çalışırlar, görmelerini istemezler. Çünkü kendileri de görmek istemezler. Okulda engelli bir arkadaşları varsa onunla nasıl bir ilişki kurmaları gerektiğini anlatmazlar. Pek çok durumda olduğu gibi burada da çocukların aile içinde aldıkları ilk eğitim çok önemli. Yani mantık ya da duygusallığın öne çıkması aile içinde alınan genel eğitimle çok ilgili. Ayrıca pek çok şeyin yanında kültürel ve sosyal gelişimin de bunda önemli payı var. Yani önce çocukları eğitmeliyiz. Ancak o zaman gelecekte bu türlü önyargıların önüne bir ölçüde geçebiliriz. Büyüklerle ise mücadele etmeliyiz, ezber bozmaya ve gerekirse kalp kırmaya devam etmeliyiz.

Hepinize sağlıklı günler diliyorum.

Bu Yalnızlığı Ben Seçmedim

Habil Bozkurt

bozkurthabil@gmail.com

Sayı: 93, Kasım 2021

Son zamanlarda modernizmin, insanı yalnızlaştırdığına dair çok sayıda makale okuyor, Youtube videosu seyrediyorum. Modernizmin ister istemez belli bir yalnızlığı beraberinde getirdiği doğru. Ancak zaman zaman kendi çevremizdeki insanlar da bize karşı davranışlarıyla bu yalnızlaşmaya davetiye çıkarıyorlar. Bilhassa biz engelliler hayatımızda çevremizdeki insanların desteğine ihtiyaç duyarken, kösteklendiğimizde ister istemez bir yalnızlığın içine sürükleniyoruz. Kendimden örnek verecek olursam daha en başında bağımsız hareket etmeyi öğrenmek için yola çıktığımda, çevremdeki insanlar bana destek olmak şöyle dursun, beni yolumdan alıkoymak için ellerinden geleni yaptılar. Ben de kendi göbeğimi kendim kesmem gerektiğini anlayıp çıktığım yolda yalnız yürümeye karar verdim. Sonra ilk İstanbul seyahatimi yapacağım zaman sanki bir kabahat işliyormuşum gibi bunu başta ailem olmak üzere çevremdeki herkesten sakladım. Çünkü eğer tek başıma İstanbul'a gideceğimi öğrenirlerse, gitmeme engel olmak için ellerinden geleni yapacaklarını biliyordum. O günlerde İstanbul gibi bir yere hiç tek başıma gitmediğim için beni kararımdan caydırmaya muvaffak da olabiliyorlardı. Neticede İstanbul'a yalnız başıma gidip geldim. Gün geldi, kaldığım yurttan ayrılıp bir ev tutmam icap etti. Ev dediğin, yurda benzemezdi. Onu her daim çekip çevirmek gerekirdi. Gel gelelim o güne kadar eğitim hayatımı hep yatılı okullarda geçirdiğim için herhangi bir ev tecrübem yoktu. Buna rağmen ev mevzuunu da aileme ve çevreme açmadım. Çünkü o günlerde ben bile o kadar senelik yurt hayatından sonra evde yaşayabileceğime tam olarak inanmazken, çevremdekileri buna nasıl inandırabilirdim? Üstelik yurttan ayrılmak zorunda kaldığımı öğrenen ailem orak zamanı olmasına bakmaz, bana yeni bir yurt bulmak için Ankara'ya kadar gelirlerdi. Oysa ben bir eve çıkıp yurt defterini tamamen kapatmak istiyordum. Bugün Ankara'da bir evim var. Ve tek başıma İstanbul'a gitmem ailem ve çevrem tarafından artık normal karşılanıyor. Ama yukarıda sözünü ettiğim, hayatımın dönüm noktası olan o adımları atarken, üstelik yanımda olmalarına en çok ihtiyaç duyduğum anlarda çevremdeki insanları yanımdan uzaklaştırmak zorunda kaldım. Çünkü onların beni başaracağım yönünde motive etmek yerine, neden başaramayacağım

hususunda beni ikna etmeye çalışacaklarını biliyordum. Yani özetle söylemek gerekirse, ben ailemden ve çevremden uzaklaşmadım. Onlar başından beri bana inanmayarak beni kendilerinden uzaklaştırdılar. Ve maalesef bunu benim iyiliğim için yaptılar.

Google Drive Masaüstü

Ramazan Derin

raramazanderin@gmail.com

Sayı: 93, Kasım 2021

Backup and Sync programının yerini alacak olan bu programda bir flaş bellek gibi Drive'nızı görebiliyorsunuz. İçerisinden dosya kopyalamak ve içerisine dosya kopyalamak da bir flaş bellek kadar kolay. Herhangi bir klasörün üzerinde içerik menüsü yaptığınız zaman birçok işlem yapabiliyorsunuz. Klasörün ya da dosyanın bağlantısını panoya kopyalama, çevrimdışı kullanmak istiyorsanız dosyayı bilgisayara indirme vs.

Ayrıca senkronize kısmında da her şeyi indirmiyor, istediğinizi indirip indirmemek size kalmış.

Programın özellikleri [bu bağlantıda mevcut](#).

Bireysel olarak programın sevdiğim özellikleri şunlar: Dosyaların tümünü bilgisayarla eşlemeniz gerekmiyor. Drive'mıza eklediğiniz paylaşılan klasörleri ya da başkalarının klasörlerini de bilgisayarınızda herhangi bir klasörde geziniyormuşçasına dolaşabilirsiniz. Kendinize ait olmayan ama kısayol olarak kendi Drive'mıza eklediğiniz klasörler dahil. Backup and Sync'e göre daha tutarlı çalışıyor gibi hissediyorum. Ayrıca varsayılan olarak Google Drive'ın tümünü bilgisayarınıza indirmiyor. İndirmek istediğiniz klasörün içerik menüsünden kendiniz "çevrimdışı kullan" seçeneğini seçip klasörü indirmesini sağlıyorsunuz.

Kurulum:

Önce bilgisayarınızda Backup and Sync programı varsa bu programı kaldırmamız gerekiyor. Bilgisayarınızda bu program yok ise direkt olarak programın kurulum dosyasını indirip işlemlere başlayabilirsiniz.

[Google Drive masaüstü bağlantısına](#) girin ve sayfa açıldıktan sonra "GoogleDriveSetup.exe dosyasını indirin" bağlantısına tıklayın.

Ya da [Google Drive Setup](#) bağlantısı üzerinden dosyayı bilgisayarınıza indirin.

GoogleDriveSetup.exe dosyasını çalıştırın. Yükleme ekranı Türkçe. Google dokümanlar ve slayt uygulamalarının kısayolunu masaüstüne eklemek istemezseniz, gereken onay kutusunun işaretini kaldırın ve “Masaüstü uygulama kısayolu ekle” onay kutusunu işaretleyin. “Yükle” üzerinde “enter” yaptığınız anda yükleme başlatılacaktır. Ardından “Google Drive üzerinde oturum aın” penceresi karşınıza gelecektir. “Tap” tuşuyla ya da “aşağı-yukarı ok” tuşlarıyla “tarayıcıda oturum a” düğmesini bulup etkinleştirin.

Açılan web sayfasında e-posta adresi ve şifrenizi girin ya da daha önceden oturum açılmış bir e-posta adresiniz varsa o e-posta adresinizi seçin. Bir sonraki sayfada açılan web sayfasında sizden izin isteyebilir ya da direkt olarak “Bu uygulamayı Google üzerinden indirdiğinizden emin olun” tarzı bir uyarı sayfası açılır, “Oturum a, izin ver” gibi seçenekleri bularak gerekli izinleri verelim ve oturumları açalım. Kurulum bu kadar kolay ve kısa.

Uygulamayı kullanmak için masaüstünden Google Drive dosyasına tıklamanız ya da bilgisayarından Google Drive klasörüne girmeniz gerekiyor. Burada Drive’ım klasörünü seçtiğinizde karşınıza tüm dosyalarınız çıkıyor. Bu aşamadan sonra sadece yapmanız gereken Drive’ı bir flaş bellek rahatlığında kullanmak. Bir sonraki yazıda görüşmek üzere, kendinize iyi bakın.